

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Г. КОРОЛЕНКА
Фізико-математичний факультет
Кафедра загальної педагогіки та андрагогіки

ПЕРСОНАЛІЇ В ІСТОРИКО- ПЕДАГОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ

Електронний посібник
для самостійної роботи здобувачів наукового ступеня «доктор філософії»

*Галузь знань 01 Освіта
Спеціальність: 011 Освітні, педагогічні науки*

Полтава

2019 рік

Зміст

Укладачі.....	3
Вступ.....	5
Робоча програма.....	7
Лекції.....	18
Практичні заняття.....	25
Самостійна робота.....	29
Поточний контроль.....	37
Модульний контроль.....	41
Семестровий контроль.....	44
Критерії оцінювання.....	47
Різнорівневі завдання ККР.....	52
Критерії оцінювання ККР.....	57
Завдання ККР.....	58

Укладачі

Автор контенту:

Ільченко Олена Юріївна

доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри загальної педагогіки та андрагогіки
Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка,
м. Полтава, Україна,
ORCID ID 0000-0003-4869-274
ilchenko.olena@gmail.com

Розробник електронного посібника:

Кононець Наталія Василівна

доктор педагогічних наук, доцент кафедри економічної кібернетики, бізнес-економіки та
інформаційних систем
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»,
м. Полтава, Україна,
ORCID ID 0000-0002-4384-1198
natalkapoltava7476@gmail.com

Рецензент електронного посібника:

доктор педагогічних наук, професор
кафедри всесвітньої історії
та методики викладання історії
Полтавського національного
педагогічного університету
імені В.Г. Короленка

І.В.Цебрій

Електронний посібник для самостійної роботи здобувачів наукового ступеня «доктор філософії» спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, галузі знань 01 Освіта/педагогіка «Персоналії в історико-педагогічному дискурсі» затверджено і рекомендовано вченою радою Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (протокол № 4 від 31.10. 2019 р.).

Вступ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Персоналії в історико-педагогічному дискурсі» здобувачами наукового ступеня «доктор філософії» спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, галузі знань 01 Освіта/педагогіка у Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка є висвітлення теорії та практики єдиного історико-педагогічного процесу через вивчення життя й творчої біографії зарубіжних і вітчизняних педагогів; формування компетентностей застосовувати кращі здобутки світової і національної педагогіки в сучасних умовах.

На вивчення дисципліни відводиться 90 год., 3 кредити ECTS, з них: лекційних – 18 год., практичних – 6 год., самостійної роботи – 66 год.

Основними **завданнями** вивчення навчальної дисципліни є:

- вивчення педагогічних персоналій, їхнього життя і творчої біографії в історичній ретроспективі;
- засвоєння знань про історичний розвиток освіти в Україні та світі, її концептуальні основи і практику реалізації в історичному аспекті;
- етнізація змісту підготовки здобувачів наукового ступеня «доктор філософії» зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки;
- засвоєння знань про найважливіші досягнення видатних українських і закордонних педагогів минулого;
- повернення незаслужено забутих і втрачених імен педагогів та актуалізація їх основних ідей щодо розбудови і відродження національної системи освіти;
- виховання здобувачів на національно-культурних традиціях українського народу як гідних високоосвічених громадян своєї Батьківщини.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач наукового ступеня «доктор філософії» повинен сформувати наступні **компетентності**: *готовність* усвідомити глибинні пласти виховних і освітніх феноменів минулого через вивчення історії людського життя; *уміння* здійснювати комплексний аналіз і критично оцінювати історико-педагогічні процеси і явища в руслі звернення до творчої біографії; *здатність* ініціативно і творчо використовувати набуті знання з життя і досвіду педагогічної персоналії в сучасних умовах розвитку освіти, обґрунтовувати власну позицію у застосуванні досвіду педагогів минулого; *здатність* до якісної та кількісної оцінки своєї навчальної праці; *готовність* формувати і збагачувати громадські якості та морально-етичні цінності на основі вивчення історії педагогічної думки та освіти; *здатність* до самостійного оволодіння історико-педагогічними знаннями, відкритість для постійного професійного навчання й удосконалення.

Здобувач наукового ступеня «доктор філософії» повинен мати наступні очікувані **результати навчання з дисципліни**:

когнітивна (пізнавальна) сфера:

- називає найсуттєвіші досягнення відомих зарубіжних і вітчизняних педагогів минулого у розробку теорії і практики освіти й шкільництва;
- відтворює еволюцію, схарактеризовує основні напрями розвитку провідних ідей європейської і національної педагогічної думки;
- розуміє логіку розвитку педагогічної науки і практики;
- володіє сукупністю методів, прийомів і засобів історико-педагогічного дослідження;
- упорядковує за змістом систему поглядів видатних освітніх діячів різних епох і країн на шляхи вирішення проблем навчання, виховання та розвитку особистості;
- встановлює духовноформувальний потенціал історико-педагогічної спадщини на основі вивчення ціннісних орієнтацій у вихованні особистості різних народів світу;

емоційна (афективна) сфера:

- дає змістовні й аргументовані відповіді на поставлені питання, бажає висловитися й донести свою думку до аудиторії;
- бере участь в дискусійному обговоренні проблемних питань;
- виконує завдання і вправи для самостійного опрацювання, намагається пояснити й допомогти іншим в роз'ясненні матеріалу;
- дотримується стандартів професійної етики;

- демонструє самостійність і відповідальне ставлення до роботи;
психомоторна сфера:
- слідує за ініціативною роботою співрозмовників у ході обговорення актуальних тем навчального курсу, активно включається в дискусію;
- контролює виконання завдань і вправ для самостійного опрацювання;
- проектує власну програму самостійного оволодіння історико-педагогічними знаннями.

Враховуючи сучасні умови модернізації вищої школи, пріоритетність і важливість самостійної роботи у підготовці здобувачів, нами розроблено електронний посібник для їх самостійної роботи. Мета даного навчального посібника – допомогти здобувачами наукового ступеня «доктор філософії» спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки в ґрунтовному оволодіння навчальної дисципліни «Персоналії в історико-педагогічному дискурсі». До змісту електронного посібника входить: робоча програма навчальної дисципліни, анотовані конспекти лекцій, методичні вказівки (рекомендації) до проведення практичних занять, самостійної роботи, матеріали контролю знань аспірантів (поточний, семестровий, модульний контроль), критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів, інструктивно-методичні матеріали з виконання комплексних контрольних робіт.

Робоча програма

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни					
		денна форма навчання			заочна форма навчання		
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта	Обов'язкова			Обов'язкова		
	Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки						
Модулів –	Спеціальність (професійне спрямування): Змістових модулів – 3	Рік підготовки:					
		2-й			2-й		
		Семестр					
		I	II	III	I	II	III
		Лекції					
		-	18	-	-	18	-
		Практичні					
		-	6	-	-	6	-
		Лабораторні					
		-	-	-	-	-	-
	Самостійна робота						
	-	66	-	-	66	-	
	Підготовка до екзамену						
	-	-	-	-	-	-	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – самостійної роботи студента –	Освітній ступінь: доктор філософії	Вид контролю					
		-	залік	-	-	залік	-

Примітка:

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить: для денної/заочної форми навчання – 24 год./ 66 год.

2. Мета навчальної дисципліни: висвітлення теорії та практики єдиного історико-педагогічного процесу через вивчення життя й творчої біографії зарубіжних і вітчизняних педагогів; формування компетентностей застосовувати кращі здобутки світової і національної педагогіки в сучасних умовах.

3. Завдання навчальної дисципліни:

- вивчення педагогічних персоналій, їхнього життя і творчої біографії в історичній ретроспективі;

- засвоєння знань про історичний розвиток освіти в Україні та світі, її концептуальні основи і практику реалізації в історичному аспекті;
- етнізація змісту підготовки здобувачів наукового ступеня «доктор філософії» зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки;
- засвоєння знань про найважливіші досягнення видатних українських і закордонних педагогів минулого;
- повернення незаслужено забутих і втрачених імен педагогів та актуалізація їх основних ідей щодо розбудови і відродження національної системи освіти;
- виховання здобувачів на національно-культурних традиціях українського народу як гідних високоосвічених громадян своєї Батьківщини.

4. Очікувані результати навчання з дисципліни:

когнітивна (пізнавальна) сфера:

- називає найсуттєвіші досягнення відомих зарубіжних і вітчизняних педагогів минулого у розробку теорії і практики освіти й шкільництва;
- відтворює еволюцію, характеризує основні напрями розвитку провідних ідей європейської і національної педагогічної думки;
- розуміє логіку розвитку педагогічної науки і практики;
- володіє сукупністю методів, прийомів і засобів історико-педагогічного дослідження;
- упорядковує за змістом систему поглядів видатних освітніх діячів різних епох і країн на шляхи вирішення проблем навчання, виховання та розвитку особистості;
- встановлює духовноформульований потенціал історико-педагогічної спадщини на основі вивчення ціннісних орієнтацій у вихованні особистості різних народів світу;

емоційна (афективна) сфера:

- дає змістовні й аргументовані відповіді на поставлені питання, бажає висловитися й донести свою думку до аудиторії;
- бере участь в дискусійному обговоренні проблемних питань;
- виконує завдання і вправи для самостійного опрацювання, намагається пояснити й допомогти іншим в роз'ясненні матеріалу;
- дотримується стандартів професійної етики;
- демонструє самостійність і відповідальне ставлення до роботи;

психомоторна сфера:

- слідує за ініціативною роботою співрозмовників у ході обговорення актуальних тем навчального курсу, активно включається в дискусію;
- контролює виконання завдань і вправ для самостійного опрацювання;
- проектує власну програму самостійного оволодіння історико-педагогічними знаннями.

5. Тематичний план дисципліни

Змістовий модуль 1. Зарубіжна історико-педагогічна думка і освіта (кінець XVI – поч. XX ст.)

Тема 1. Реформаторська педагогіка Я.А. Коменського, значення його педагогічного заповіту для розвитку освітньої теорії і практики у XXI столітті.

Я.А. Коменський – чеський педагог, найвидатніший представник реформаторської педагогіки. Основні етапи життєвого і творчого шляху. Організація шкільного життя, система шкіл і зміст навчання. Класно-урочна система. Принцип природовідповідності у творчому доробку Я.А. Коменського. Дидактичні погляди Я.А. Коменського. Значення педагогічної спадщини Я.А. Коменського для подальшого розвитку педагогіки і шкільної практики.

Ключові поняття: Я. А. Коменський, реформаторська педагогіка, освітній простір кінця XVI – поч. XX ст., шкільна освіта, школа, зміст освіти, класно-урочна система, дидактичні принципи, праця «Велика дидактика», історико-педагогічний досвід, екстраполяція педагогічних поглядів в сьогоденні.

Тема 2. Роль і значення виховання у формуванні особистості, його мета і завдання (Дж. Локк, Д. Дідро, К. Гельвецій). Вплив Й. Гербарта і гербертіанців на розвиток освіти. Ідея всебічного і гармонійного розвитку особистості у творчості Р. Оуена, Ф. Дістервега.

Дж. Локк – англійський філософ, просвітител, педагог. Дж. Локк про виховання та освіту. Виховання «джентельмена» за Дж. Локком. Д. Дідро – французький філософ, письменник, енциклопедист. Д. Дідро про державну систему безстанової народної освіти. Єдність природного і соціального у вихованні особистості. К. Гельвецій – французький філософ-просвітник. Виховання і освіта у творчому доробку К. Гельвеція. Визначальна роль виховання у формуванні і розвитку особистості. Й. Гербарт – німецький філософ, психолог і педагог. Формування добродійної людини як мета виховання у спадщині Й. Гербарта. Р. Оуен – валлійський філософ та педагог. Єдність навчання із виробничою працею у вихованні дітей, поєднання розумового і фізичного виховання. Значення досвіду і педагогічних ідей Р. Оуена. Ф. Дістервег – німецький педагог-демократ. Дидактика розвивального навчання Ф. Дістервега. Керівна роль вчителя у навчанні.

Ключові поняття: Дж. Локк, Д. Дідро, К. Гельвецій, Й. Гербарт, Р. Оуен, Ф. Дістервег, формування особистості, єдність навчання і виховання, праця у вихованні, ідея всебічного і гармонійного розвитку особистості, історико-педагогічний досвід.

Тема 3. Теорія гуманістичного вільного виховання та принцип природовідповідності у досвіді Ж.-Ж. Руссо, Й. Песталоцці, Ф. Фребеля, М. Монтесорі, С. Френе.

Ж.-Ж. Руссо – французький філософ-просвітник, письменник. Теорія вільного природного виховання Ж.-Ж. Руссо. Й. Песталоцці – швейцарський педагог. Мета виховання як всебічний і гармонійний розвиток природних сил і здібностей особистості. Ф. Фребель – німецький педагог, теоретик дошкільного виховання. Ідея і практика суспільного дошкільного виховання. Підготовка вихователів дошкільних закладів «дитячих садівниць» у досвіді Ф. Фребеля. М. Монтесорі – італійський педагог, лікар, учений і мислитель. Методика виховання дітей у дошкільних закладах («будинки дитини») і початкових школах. С. Френе – французький педагог-реформатор, засновник Міжнародної федерації прихильників «нової школи». «Школа успіху і радості» С. Френе.

Ключові поняття: Ж.-Ж. Руссо, Й. Песталоцці, Ф. Фребель, М. Монтесорі, С. Френе, мета виховання, теорія гуманістичного вільного виховання, принцип природо відповідності, історико-педагогічний досвід.

Змістовий модуль 2. Українська національна педагогічна думка і освіта в історичній ретроспективі (кінець XVI – перша половина XIX століття)

Тема 4. Педагогічний гуманізм і новаторство в досвіді П. Беринди, І. Борецького, М. Смотрицького, С. і Л. Зизаніїв, П. Могили, І. Гізеля й ін.

П. Беринда – просвітител, учитель, лексикограф, друкар, один із основоположників Київської братської школи. Внесок П. Беринди у розвиток української мови. І. Борецький – ректор Львівської і Київської братських шкіл. І. Борецький про значення освіти в боротьбі з католицизмом. М. Смотрицький – випускник Острозької школи-академії, ректор Київської братської школи, викладач Києво-Могилянської академії. М. Смотрицький про поширення освіти серед українського народу та розвиток його культури. С. і Л. Зизанії – організатори та викладачі Львівської братської школи, вчені. П. Могила – випускник Львівської братської школи, засновник Києво-Могилянської академії, Митрополит Київський і Галицький. П. Могила як ініціатор відкриття православних церков і шкіл. І. Гізель – філософ, письменник, ректор Київської колегії. І. Гізель про формування і розвиток особистості.

Ключові поняття: П. Беринда, І. Борецький, М. Смотрицький, С. і Л. Зизанії, П. Могила, І. Гізель, Львівська і Київська братські школи, школи при православних храмах, Києво-Могилянська академія, історико-педагогічний досвід.

Тема 5. Концепція морального виховання і кордоцентризм в творчості Г. Сковороди.

Значення його спадщини для XXI століття.

Г. Сковорода – український просвітитель-гуманіст, філософ, поет, педагог. Основні етапи життєвого і творчого шляху. Проблеми розвитку особистості у педагогічному доробку Г. Сковороди. Розвиток вчення Плутарха про мораль у педагогічній спадщині Г. Сковороди. Дидактичні погляди Г. Сковороди. Педагогічний зміст праць Г. Сковороди. Прогностичне значення спадщини педагога.

Ключові поняття: Г. Сковорода, проблема розвитку особистості, кордоцентризм, ідея морального виховання, ідея сродної праці, педагогічний зміст праць, дидактичні погляди, історико-педагогічний досвід, екстраполяція педагогічних поглядів у XXI столітті.

Тема 6. Ідея народності виховання в творчості Т. Шевченка та К. Ушинського, її значення для розвитку педагогічної думки в Україні.

Т. Шевченко – український поет, художник, мислитель, відомий усьому світові як визначний гуманіст. Основні етапи життєвого і творчого шляху. Освітньо-виховний ідеал Т. Шевченка. Внесок Т. Шевченка у справу українського шкільництва. Актуальність педагогічних поглядів Т. Шевченка на тлі відродження народознавства і народної педагогіки у XXI ст.

К. Ушинський – видатний педагог, основоположник наукової педагогіки і народної школи. Основні етапи життєвого і творчого шляху. Внесок К. Ушинського в розробку методології та теорії виховного процесу. Проблеми професійної підготовки вчителя у педагогічній спадщині К. Ушинського. К. Ушинський про народність виховання. Проблема мети і засобів морального виховання у педагогічному доробку К. Ушинського. Послідовники педагогічних ідей К. Ушинського.

Ключові поняття: Т. Шевченко, К. Ушинський, освітньо-виховний ідеал, українське шкільництво, народна педагогіка, підготовка вчителя, виховання, народність виховання, історико-педагогічний досвід, екстраполяція педагогічних поглядів у XXI столітті.

Змістовий модуль 3. Українська національна педагогічна думка і освіта в історичній ретроспективі (друга половина XIX – XX століття)

Тема 7. Теоретичні ідеї розбудови національної освіти і шкільництва І. Франка, М. Драгоманова, С. Русової.

І. Франко – видатний український письменник, поет, просвітитель, освітній діяч, педагог-публіцист. Основні етапи життєвого і творчого шляху. І. Франко як ініціатор створення нових шкіл, спрямованих на всебічний розвиток особистості.

М. Драгоманов – видатний історик, громадський діяч, просвітитель. М. Драгоманов – послідовник кирило-мефодіївців, член «Старої громади», його ідея національного шкільництва. Основні етапи життєвого і творчого шляху.

С. Русова – педагог, громадська діячка, просвітителька. Основні етапи життєвого і творчого шляху. Внесок С. Русової у розвиток української педагогічної думки. Ідея нової української школи і національного виховання в еміграційному педагогічному доробку С. Русової.

Ключові поняття: І. Франко, М. Драгоманов, С. Русова, національна освіта, ідея національного шкільництва, всебічний розвиток особистості, історико-педагогічний досвід.

Тема 8. Виховний ідеал та релігійна традиція у творчості Г. Ващенка.

Г. Ващенко – видатний педагог, психолог, фахівець з дидактики і національного виховання. Основні етапи життєвого і творчого шляху. Г. Ващенко – ініціатор створення «авторської» школи. Реалізація Г. Ващенком педагогічних ідей в Інституті народної освіти у Полтаві. Погляди Г. Ващенка на виховання як на національно-соціальний феномен. Виховна система видатного педагога. Рекомендації і заповіді Г. Ващенка. Взаємини Г. Ващенка і А.Макаренка. Використання педагогічних ідей Г. Ващенка.

Ключові поняття: Г. Ващенко, педагогічна спадщина, педагогічні ідеї, виховна система, історико-педагогічний досвід, екстраполяція педагогічних поглядів у XXI столітті.

Тема 9. Інноваційний контекст педагогічного подвижництва А. Макаренка і В. Сухомлинського.

А. Макаренко – видатний педагог, письменник, публіцист. Основні етапи життєвого і творчого шляху. Становлення педагогічної системи А. Макаренка. Інтелектуально-творчий потенціал А.С.Макаренка як керівника колонією імені Горького і комуною імені Ф.Дзержинського. Особливості змісту і методики виховного процесу А.Макаренка. Внесок видатного педагога у розробку системи демократичної культури вихованців. Теорія колективу. Нові грані таланту педагога в працях сучасних дослідників. Вплив педагогічної спадщини А.Макаренка на формування нового бачення світу. Плюралізм підходів до вивчення педагогічної спадщини А.Макаренка у XXI столітті.

В. Сухомлинський – видатний педагог, директор школи, вчитель, дитячий письменник. Основні етапи життєвого і творчого шляху. В. Сухомлинський про рушійні сили виховного процесу. Розумове виховання, моральність – системопокладальний фактор. Трудове виховання. Прогностичне значення педагогічної спадщини педагога для освіти XXI ст.

Ключові поняття: А.Макаренко, В.Сухомлинський, колонія імені М.Горького, комуна імені Ф.Дзержинського, Павлиська школа, педагогічна спадщина, історико-педагогічний досвід, екстраполяція педагогічних поглядів у XXI столітті.

6. Структура навчальної дисципліни

№ п/п	Назва теми	Кількість годин			
		Лекції	Практичні	Лаборації	Самостійна робота
Змістовий модуль 1.					
Зарубіжна історико-педагогічна думка і освіта (кінець XVI – поч. XX ст.)					
1.	Тема 1.1. Реформаторська педагогіка Я.А. Коменського, значення його педагогічного заповіту для розвитку освітньої теорії і практики у XXI столітті.	2			4
2.	Тема 1.2. Роль і значення виховання у формуванні особистості, його мета і завдання (Дж. Локк, Д. Дідро, К. Гельвецій). Вплив Й. Гербарта і гербертіанців на розвиток освіти. Ідея всебічного і гармонійного розвитку особистості у творчості Р. Оуена, Ф. Дістервега.	2			6
3.	Тема 1.3. Теорія гуманістичного вільного виховання та принцип природовідповідності у досвіді Ж-Ж Руссо, Й. Песталоцці, Ф. Фребеля, М. Монтесорі, С. Френе.	2			4
4.	Тема 1.4. Педагогіка «громадського виховання» і «трудової школи» Г. Кершенштейнера. Педагогіка прагматизму. «Навчання через діяльність» (Дж. Дьюї, Х. Паркхерст, У. Кілпатрік).		2		4
5.	Тема 1.5. Ідея цілісного виховання особистості у практиці Р. Штайнера. Вальдорфська педагогіка як міжнародний освітньо-культурний рух XXI ст. Гуманістична спрямованість педагогічної спадщини Я. Корчака.				6
Разом за змістовим модулем 1		6	2	-	24
Усього годин		32			

Змістовий модуль 2.				
Українська національна педагогічна думка і освіта в історичній ретроспективі (кінець XVI – перша пол. XIX ст.)				
1.	Тема 2.1. Педагогічний гуманізм і новаторство в досвіді П. Беринди, І. Борецького, М. Смотрицького, С. і Л. Зизаніїв, П. Могили, І. Гізеля й ін.	2		4
2.	Тема 2.2. Концепція морального виховання і кордоцентризм в творчості Г. Сковороди. Значення його спадщини для XXI століття.	2	2	4
3.	Тема 2.3. Ідея формування громадянина і патріота України у спадщині О. Духновича, її актуальність для сучасної освіти.			6
4.	Тема 2.4. Ідея народності виховання в творчості Т. Шевченка та К. Ушинського, її значення для розвитку педагогічної думки в Україні.	2		6
Разом за змістовим модулем 2		6	2	-
Усього годин		28		
Змістовий модуль 3.				
Українська національна педагогічна думка і освіта в історичній ретроспективі (друга пол. XIX – XX ст.)				
	Тема 3.1. Теоретичні ідеї розбудови національної освіти і шкільництва І. Франка, М. Драгоманова, С. Русової.	2	2	6
	Тема 3.2. Виховний ідеал та релігійна традиція у творчості Г. Ващенка.	2		6
	Тема 3.4. Науково-педагогічна та громадська діяльність В. Вернадського.			6
	Тема 3.5. Інноваційний контекст педагогічного подвижництва А. Макаренка і В. Сухомлинського.	2	2	4
Разом за змістовим модулем 3		6	2	22
Усього		30		
Разом годин		18	6	66
Разом годин		90		

	Тема 3.5. Інноваційний контекст педагогічного подвижництва А. Макаренка і В. Сухомлинського.	2	2	4
Разом за змістовим модулем 3		6	2	22
Усього		30		
Разом годин		18	6	66
Разом годин		90		

7. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна/заочна форми навчання
	Не передбачені навчальним планом	

8. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна/заочна форми навчання
1	Педагогіка «громадського виховання» і «трудової школи» Г. Кершенштейнера Педагогіка прагматизму. «Навчання через діяльність» (Дж. Дьюї, Х. Паркхерст, У. Кілпатрік).	2
2	Концепція морального виховання і кордоцентризм в творчості Г. Сковороди. Значення його спадщини для ХХІ століття.	2
3	Інноваційний контекст педагогічного подвижництва А. Макаренка і В. Сухомлинського.	2
	Разом	6

9. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна/заочна форма навчання
	не передбачено навчальним планом	

10. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна/заочна форми навчання
1	Реформаторська педагогіка Я.А. Коменського, значення його педагогічного заповіту для розвитку освітньої теорії і практики у ХХІ столітті.	4
2	Роль і значення виховання у формуванні особистості, його мета і завдання (Дж. Локк, Д. Дідро, К. Гельвецій). Вплив Й. Гербарта і гербертіанців на розвиток освіти. Ідея всебічного і гармонійного розвитку особистості у творчості Р. Оуена, Ф. Дістервега	6
3	Теорія гуманістичного вільного виховання та принцип природовідповідності у досвіді Ж.-Ж. Руссо, Й. Песталоцці, Ф. Фребеля, М. Монтесорі, С. Френе	4
4	Педагогіка «громадського виховання» і «трудової школи» Г. Кершенштейнера. Педагогіка прагматизму. «Навчання через	4

	діяльність» (Дж. Дьюї, Х. Паркхерст, У. Кілпатрік).	
5	Ідея цілісного виховання особистості у практиці Р. Штайнера. Вальдорфська педагогіка як міжнародний освітньо-культурний рух ХХІ ст. Гуманістична спрямованість педагогічної спадщини Я.Корчака.	6
6	Педагогічний гуманізм і новаторство в досвіді П. Беринди, І. Борецького, М. Смотрицького, С. і Л. Зизаніїв, П. Могили, І. Гізеля й ін.	4

7	Концепція морального виховання і кордоцентризм в творчості Г.Сковороди. Значення його спадщини для ХХІ століття.	4
8	Ідея формування громадянина і патріота України у спадщині О.Духновича, її актуальність для сучасної освіти.	6
9	Ідея народності виховання в творчості Т. Шевченка та К.Ушинського, її значення для розвитку педагогічної думки в Україні.	6
10	Теоретичні ідеї розбудови національної освіти і шкільництва І.Франка, М. Драгоманова, С. Русової.	
11	Виховний ідеал та релігійна традиція у творчості Г. Ващенка.	
12	Науково-педагогічна та громадська діяльність В. Вернадського.	
13	Інноваційний контекст педагогічного подвижництва А.Макаренка і В. Сухомлинського.	
	Разом	66

Акт

11. Методи навчання

Виклад теоретичної інформації на основі суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладача і студентів; опрацювання і засвоєння студентами отриманої теоретичної інформації (самостійне вивчення студентом програмного матеріалу і обговорення на заняттях результатів пізнавальної діяльності); висвітлення теоретичних питань, розгляд державних документів, обговорення наукових публікацій, організація дискусій, „круглих столів”; діалог щодо питань самопідготовки, змісту й основних ідей першоджерел до однієї з тем модуля, анотації щодо прочитаної наукової літератури з теми модуля, бібліографічного покажчика наукових статей щодо розкриття актуальних проблем навчання і виховання; участь у роботі наукової творчої групи, написання і захист реферату, підготовка наукової публікації, виступ на науково-практичній конференції.

12. Методи контролю

– *теоретичні*: усна відповідь, участь у навчальному діалозі, відповідь на поставлене викладачем проблемне питання, виконання завдань у структурі лекцій, практичних занять, винесених на самостійне опрацювання, законспектована відповідь на питання самопідготовки, конспект першоджерел до однієї з тем змістового модуля, написання контрольних модульних робіт;

– *практичні*: виконання практично-дослідницьких вправ і завдань, виконання письмової роботи, термінологічний диктант, виконання тестових завдань.

13. Порядок накопичення балів

Змісто ві модулі	По то чний, модульний контроль та самостійна робота								Сума	
	Теми	T1						С.Р.		МКР
1	Кількість балів	12						10	11	33
	Теми	T1						С.Р.	МКР	
2	Кількість балів	12						10	11	33
	Теми	T1						С.Р.	МКР	
3	Кількість балів	12						10	12	34
	Теми	T1						С.Р.	МКР	
Усього	Кількість балів									100

14. Шкала оцінювання успішності аспірантів

Сума балів за всі види навчальної діяльності за 100-бальною шкалою	Форма семестрового контролю <i>залік</i>
	Значення оцінки
90 –100	зараховано
75-89	
60-74	
35-59	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

15. Рекомендована література

Основна:

- Алексюк А.М. Педагогіка вищої школи. Історія. Теорія : курс лекцій : модульне навчання / А. М. Алексюк. – К., 1998. – 560 с.
- Артемова Л.В. Історія педагогіки України: Підручник / Л.В. Артемова – К.: Либідь, 2006. – 424 с.
  - Артемчук Г.Л. Вища школа України: реальність і тенденції розвитку : монографія / Г.Л. Артемчук, В.В. Попович, Г. Г. Січкаренко. – К. : Ленвіт. 2004. – 176 с.
  - Барбарига А. А. Британские университеты : учеб. пособие для пед. ин-тов / А.А. Барбарига, Н.В. Фёдорова. – М. : Высш. шк., 1979. – 127 с.

- Болонський процес: тенденції, проблеми, перспективи / уклад.: В. П. Бех, Ю.Л. Маліновський ; за ред. акад. В.П. Андрущенко. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2004. – 221 с.
- Вишенський Іван. // Антологія педагогічної думки Української РСР / Іван Вишенський. – М.: Педагогіка, 1988. – С. 92-94; 96-97.

Глузман А.В. Университетское педагогическое образование, опыт системного исследования : монография / А.В. Глузман. – К. : Просвіта, 1996. – 312 с.

- Горецький П.Й. Пам'яті Беринда і його «Лексикон словеноросский» / П.Й. Горецький // Українська мова в школі. – 1956. – №2. – С. 22-219.

Дем'яненко Н.М. Ретроспектива педагогічної освіти в Україні (XIX – початок XX ст.) / Н.М. Дем'яненко, І.П. Важинський. – М., 2002. – 240 с.

- Джури́нский А.Н. История педагогики : учеб. пособие для студ. педвузов / А.Н. Джури́нский. – М. : ВЛАДОС, 2000. – 432 с.

• Додаткова:

- Джури́нский А.Н. История педагогики древнего и средневекового мира : учеб. пособие для высш. шк. / А.Н. Джури́нский. – М. : изд-во «Совершенство», 1999. – 224 с.
- Джури́нский А.Н. Развитие образования в современном мире : учеб. пособие / А.Н. Джури́нский. – М. : ВЛАДОС, 1999. – 200 с.
- Дроб'язко П.І. Українська національна школа: витоки і сучасність / П.І. Дроб'язко. – К.: Академія, 1997. – 184 с.
- Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В.Г.Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
- История культуры стран Западной Европы в эпоху Возрождения : учеб. для вузов / Л. М. Брагина [и др.] ; под ред. Л. М. Брагиной. – М. : Высш. шк., 1999. – 479 с.
- История педагогики и образования / под ред. А. И. Пискунова. – М. : ТЦ Сфера, 2001. – 512 с.
- Історія педагогіки / за ред. М. В. Левківського. – Х. : «ОВС», 2002. – 240 с.
- История зарубежной дошкольной педагогики: Хрестоматия /Сост. Н.Б.Мчедлидзе и др. – 2-е изд. – М.: Просвещение, 1986. – 460 с.
- Ковальчук Л. О. Система освіти зарубіжних країн : навч. посіб. / Л.О. Ковальчук, О.Б. Ковальчук. – Львів. : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. – 136 с.
- Константинов Н.А. История педагогики : учеб. для студентов пед. ин-тов / Н.А.Константинов, Е. Н. Мединский, М. Ф. Шабаетова. - Изд. 4-е, доп. и перераб. - М. : Просвещение, 1974. – 448 с.
- Кравець В.П. Зарубіжна школа і педагогіка XX ст. / В.П. Кравець. – Тернопіль, 1996. – 290 с.
- Кравець В.П. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва / В.П. Кравець. – Тернопіль, 1996. – 436с.
- Персоналії в історії національної педагогіки. 20 видатних українських педагогів / за ред. А.М.Бойко. – Полтава, 2002. – 452 с.
- Персоналії в історії національної педагогіки. 22 видатних українських педагоги: підручник / за ред. А.М.Бойко. – К., 2004. – 492 с.
- Пальчевський С.С. Педагогіка : навч. посіб. / С.С. Пальчевський. – К. : Каравела, 2007. – 576 с.
- Ректори Київського університету (1834–2006) / В.А.Короткий, Т.В.Табенська та ін. – К.: Либідь, 2006. – 336 с.
- Сбруєва А. Порівняльна педагогіка : навч. посіб. / А. Сбруєва. – Суми : Редакційно-видавничий відділ СДПУ, 1999. – 300 с.
- Стеценко Т. Історія класичної зарубіжної педагогіки / Т. Стеценко. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2002. – 40 с.
- Сухомлинський В.О. Сердце віддаю дітям / В.О. Сухомлинський// Вибр. Твори – К., 1976. – Т. 3.
- Терентьева Н.О. Вища (університетська) освіта: стан і розвиток : навч.-метод. посіб. / Н.О. Терентьева. – Черкаси, 2005. – 250 с.
- Хижняк З.І. Києво-Могилянська академія: Історія виникнення і розвитку / З.І. Хижняк. – К, 1970. – 173 с.

- Українська педагогіка в персоналіях: у 2 кн.: навчальний посібник / за ред. О.В.Сухомлинської. – К., 2005.

16. Інформаційне забезпечення

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського [електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dnrb.gov.ua/>

Електронний каталог бібліотеки ПНПУ імені В. Г. Короленка [електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://elcat.pnpu.edu.ua:82/>

- Матеріали III Всеукраїнського з'їзду працівників освіти (28 жовтня 2011 р.) – Режим доступу : http://www.iitzo.gov.ua/materiali_zizdu.html

- Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського [електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/>

Освітні ресурси Інтернету [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sites.google.com/site/osvitnires/>

- Пиков Г.Г. Средневековая система образования и университеты [Электронный ресурс] / Г.Г. Пиков. – Режим доступа : <http://gklass.nsu.ru/koi/gum/medieval/univer.htm>. – Название с экрана.

- Педагогічна преса [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pedpresa.com/>

- Педагогічні науки: збірник наукових праць [електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pena/index.html

Портал сучасних педагогічних ресурсів [електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.intellect-invest.org.ua/>

- Российский общеобразовательный портал [Электронный ресурс]. Режим доступу до статті : <http://www.school.edu.ru/default.asp>

- Українська педагогіка [Електронний ресурс]. Режим доступу до статті: <http://ukped.com/>

Лекції

Лекція № 1

Тема 1. Реформаторська педагогіка Я.А. Коменського, значення його педагогічного заповіту для розвитку освітньої теорії і практики у XXI столітті

Мета: схарактеризувати основні етапи життєвого і творчого шляху Я.А. Коменського, розкрити основні дидактичні принципи концепції Я.А. Коменського, показати значення педагогічної спадщини Я.А. Коменського для подальшого розвитку педагогіки і шкільної практики.

Опорні поняття: Я.А. Коменський, реформаторська педагогіка, освітній простір кінця XVI – поч. XX ст., шкільна освіта, школа, зміст освіти, класно-урочна система, дидактичні принципи, праця «Велика дидактика», історико-педагогічний досвід, екстраполяція педагогічних поглядів в сьогоденні.

Питання лекції:

1. Я.А. Коменський – чеський педагог, найвидатніший представник реформаторської педагогіки.
2. Основні етапи життєвого і творчого шляху.
3. Організація шкільного життя, система шкіл і зміст навчання. Класно-урочна система. Принцип природовідповідності у творчому доробку Я.А. Коменського. Дидактичні погляди Я.А. Коменського.
4. Значення педагогічної спадщини Я.А. Коменського для подальшого розвитку педагогіки і шкільної практики.

Література

- Артемова Л. В. Історія педагогіки України: Підручник / Л. В. Артемова – К.: Либідь, 2006. – 424 с.
- Вишенський Іван // Антологія педагогічної думки Української РСР / Іван Вишенський. – М.: Педагогіка, 1988. – С. 92-94; 96-97.
- Джуринский А. Н. История педагогики : учеб. пособие для студ. педвузов / А. Н. Джуринский. – М. : ВЛАДОС, 2000. – 432 с.
- Джуринский А. Н. Развитие образования в современном мире : учеб. пособие / А. Н. Джуринский. – М. : ВЛАДОС, 1999. – 200 с.
- История педагогики и образования / под ред. А. И. Пискунова. – М. : ТЦ Сфера, 2001. – 512 с.

Анотований зміст лекції

Я.А. Коменський – чеський педагог, найвидатніший представник реформаторської педагогіки. Основні етапи життєвого і творчого шляху. Організація шкільного життя, система шкіл і зміст навчання. Класно-урочна система. Принцип природовідповідності у творчому доробку Я.А. Коменського. Дидактичні погляди Я.А. Коменського. Значення педагогічної спадщини Я.А. Коменського для подальшого розвитку педагогіки і шкільної практики.

Лекція № 2

Тема 2. Роль і значення виховання у формуванні особистості, його мета і завдання (Дж. Локк, Д. Дідро, К. Гельвецій). Вплив Й. Гербарта і гербертіанців на розвиток освіти. Ідея всебічного і гармонійного розвитку особистості у творчості Р. Оуена, Ф. Дістервега

Мета: охарактеризувати педагогічну спадщину педагогів, показати її значення для подальшого розвитку педагогіки і шкільної практики.

Опорні поняття: Дж. Локк, Д. Дідро, К. Гельвецій, Й. Гербарт, Р. Оуен, Ф. Дістервег, формування особистості, єдність навчання і виховання, праця у вихованні, ідея всебічного і гармонійного розвитку особистості, історико-педагогічний досвід.

Питання лекції:

1. Дж. Локк – англійський філософ, просвітитель, педагог. Дж. Локк про виховання та освіту. Виховання «джентельмена» за Дж. Локком. Д. Дідро – французький філософ, письменник, енциклопедист. Д. Дідро про державну систему безстанової народної освіти.
2. К. Гельвецій – французький філософ-просвітник. Виховання і освіта у творчому доробку К. Гельвеція. Визначальна роль виховання у формуванні і розвитку особистості. Й. Гербарт –

німецький філософ, психолог і педагог. Формування добродійної людини як мета виховання у спадщині Й. Гербарта.

3. Р. Оуен – валлійський філософ та педагог. Єдність навчання із виробничою працею у вихованні дітей, поєднання розумового і фізичного виховання. Значення досвіду і педагогічних ідей Р. Оуена. Ф. Дістервег – німецький педагог-демократ. Дидактика розвивального навчання Ф. Дістервега. Керівна роль вчителя у навчанні.

Література

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи. Історія. Теорія : курс лекцій : модульне навчання / А. М. Алексюк. – К., 1998. – 560 с.
2. Артемова Л. В. Історія педагогіки України: Підручник / Л.В. Артемова – К.: Либідь, 2006. – 424 с.
3. Артемчук Г. Л. Вища школа України: реальність і тенденції розвитку : монографія / Г.Л. Артемчук, В.В. Попович, Г. Г. Січкаренко. – К. : Ленвіт. 2004. – 176 с.
4. Барбарига А. А. Британские университеты : учеб. пособие для пед. ин-тов / А. А. Барбарига, Н. В. Фёдорова. – М. : Высш. шк., 1979. – 127 с.

Анотований зміст лекції

Дж. Локк – англійський філософ, просвітител, педагог. Дж. Локк про виховання та освіту. Виховання «джентельмена» за Дж. Локком. Д. Дідро – французький філософ, письменник, енциклопедист. Д. Дідро про державну систему безстанової народної освіти. Єдність природного і соціального у вихованні особистості. К. Гельвецій – французький філософ-просвітник. Виховання і освіта у творчому доробку К. Гельвеція. Визначальна роль виховання у формуванні і розвитку особистості. Й. Гербарт – німецький філософ, психолог і педагог. Формування добродійної людини як мета виховання у спадщині Й. Гербарта. Р. Оуен – валлійський філософ та педагог. Єдність навчання із виробничою працею у вихованні дітей, поєднання розумового і фізичного виховання. Значення досвіду і педагогічних ідей Р. Оуена. Ф. Дістервег – німецький педагог-демократ. Дидактика розвивального навчання Ф. Дістервега. Керівна роль вчителя у навчанні.

Лекція № 3

Тема 3 Теорія гуманістичного вільного виховання та принцип природовідповідності у досвіді Ж.-Ж. Руссо, Й. Песталоцці, Ф. Фребеля, М. Монтесорі, С. Френе.

Мета: охарактеризувати педагогічну спадщину педагогів, показати її значення для подальшого розвитку педагогіки і шкільної практики.

Опорні поняття: Ж.-Ж. Руссо, Й. Песталоцці, Ф. Фребель, М. Монтесорі, С. Френе, мета виховання, теорія гуманістичного вільного виховання, принцип природовідповідності, історико-педагогічний досвід.

Питання лекції:

1. Ж.-Ж. Руссо – французький філософ-просвітник, письменник. Теорія вільного природного виховання Ж.-Ж. Руссо. Й. Песталоцці – швейцарський педагог. Мета виховання як всебічний і гармонійний розвиток природних сил і здібностей особистості. Ф. Фребель – німецький педагог, теоретик дошкільного виховання. Ідея і практика суспільного дошкільного виховання.
2. М. Монтесорі – італійський педагог, лікар, учений і мислитель. Методика виховання дітей у дошкільних закладах («будинки дитини») і початкових школах. С. Френе – французький педагог-реформатор, засновник Міжнародної федерації прихильників «нової школи». «Школа успіху і радості» С. Френе.

Література

1. Вишенський Іван // Антологія педагогічної думки Української РСР / Іван Вишенський. – М.: Педагогіка, 1988. – С. 92-94; 96-97.
2. Глузман А. В. Университетское педагогическое образование, опыт системного исследования : монография / А. В. Глузман. – К. : Просвіта, 1996. – 312 с.
3. Горещкий П. Й. Памва Беринда і його «Лексикон словеноросский» / П.Й. Горещкий // Українська мова в школі. – 1956. – №2. – С. 22-219.

4. Дем'яненко Н. М. Ретроспектива педагогічної освіти в Україні (XIX – початок XX ст.) / Н. М. Дем'яненко, І. П. Важинський. – М., 2002. – 240 с.
5. Джуринский А. Н. История педагогики : учеб. пособие для студ. педвузов / А. Н. Джуринский. – М. : ВЛАДОС, 2000. – 432 с.

Анотований зміст лекції

Ж.-Ж. Руссо – французький філософ-просвітник, письменник. Теорія вільного природного виховання Ж.-Ж. Руссо. Й. Песталоцці – швейцарський педагог. Мета виховання як всебічний і гармонійний розвиток природних сил і здібностей особистості. Ф. Фребель – німецький педагог, теоретик дошкільного виховання. Ідея і практика суспільного дошкільного виховання. Підготовка вихователів дошкільних закладів «дитячих садівниць» у досвіді Ф. Фребеля. М. Монтесорі – італійський педагог, лікар, учений і мислитель. Методика виховання дітей у дошкільних закладах («будинки дитини») і початкових школах. С. Френе – французький педагог-реформатор, засновник Міжнародної федерації прихильників «нової школи». «Школа успіху і радості» С. Френе.

Лекція № 4

Тема 4. Педагогічний гуманізм і новаторство в досвіді П. Беринди, І. Борецького, М. Смотрицького, С. і Л. Зизаніїв, П. Могили, І. Гізеля й ін.

Мета: охарактеризувати педагогічну спадщину педагогів, показати її значення для подальшого розвитку педагогіки і шкільної практики.

Опорні поняття: П. Беринда, І. Борецький, М. Смотрицький, С. і Л. Зизанії, П. Могила, І. Гізель, Львівська і Київська братські школи, школи при православних монастирях.

Питання лекції:

1. П. Беринда – просвітник, учитель, лексикограф, друкар, один із основоположників Київської братської школи. Внесок П. Беринди у розвиток української мови. І. Борецький – ректор Львівської і Київської братських шкіл. І. Борецький про значення освіти в боротьбі з католицизмом.
2. М. Смотрицький – випускник Острозької школи-академії, ректор Київської братської школи, викладач Києво-Могилянської академії.
3. С. і Л. Зизанії – організатори та викладачі Львівської братської школи, вчені. П. Могила – випускник Львівської братської школи, засновник Києво-Могилянської академії, Митрополит Київський і Галицький. П. Могила як ініціатор відкриття православних церков і шкіл. І. Гізель – філософ, письменник, ректор Київської колегії. І. Гізель про формування і розвиток особистості.

Література

1. Артемова Л. В. Історія педагогіки України: Підручник / Л. В. Артемова – К.: Либідь, 2006. – 424 с.
2. Вишенський Іван // Антологія педагогічної думки Української РСР / Іван Вишенський. – М.: Педагогіка, 1988. – С. 92-94; 96-97.
3. Джуринский А. Н. История педагогики : учеб. пособие для студ. педвузов / А. Н. Джуринский. – М. : ВЛАДОС, 2000. – 432 с.
4. Джуринский А. Н. Развитие образования в современном мире : учеб. пособие / А. Н. Джуринский. – М. : ВЛАДОС, 1999. – 200 с.
5. История педагогики и образования / под ред. А. И. Пискунова. – М. : ТЦ Сфера, 2001. – 512 с.

Анотований зміст лекції

П. Беринда – просвітник, учитель, лексикограф, друкар, один із основоположників Київської братської школи. Внесок П. Беринди у розвиток української мови. І. Борецький – ректор Львівської і Київської братських шкіл. І. Борецький про значення освіти в боротьбі з католицизмом. М. Смотрицький – випускник Острозької школи-академії, ректор Київської братської школи, викладач Києво-Могилянської академії. М. Смотрицький про поширення освіти серед українського народу та розвиток його культури. С. і Л. Зизанії – організатори та викладачі Львівської братської школи, вчені. П. Могила – випускник Львівської братської школи, засновник Києво-Могилянської академії, Митрополит Київський і Галицький. П. Могила як ініціатор відкриття православних церков і шкіл. І. Гізель – філософ, письменник, ректор Київської колегії. І. Гізель про формування і розвиток особистості.

Лекція № 5

Тема 5. Концепція морального виховання і кордоцентризм у творчості Г. Сковороди. Значення його спадщини для XXI століття.

Мета: охарактеризувати педагогічну спадщину педагогів, показати її значення для подальшого розвитку педагогіки і шкільної практики.

Опорні поняття: Г. Сковорода, проблема розвитку особистості, кордоцентризм, ідея морального виховання, ідея сродної праці, педагогічний зміст праць, дидактичні погляди, історико-педагогічний досвід, екстраполяція педагогічних поглядів у XXI столітті.

Питання лекції:

1. Г. Сковорода – український просвітитель-гуманіст, філософ, поет, педагог. Основні етапи життєвого і творчого шляху.
2. Проблеми розвитку особистості у педагогічному доробку Г. Сковороди.
3. Дидактичні погляди Г. Сковороди. Педагогічний зміст праць Г. Сковороди.

Література

1. Вишенський Іван // Антологія педагогічної думки Української РСР / Іван Вишенський. – М.: Педагогіка, 1988. – С. 92-94; 96-97.
2. Глузман А. В. Университетское педагогическое образование, опыт системного исследования : монографія / А. В. Глузман. – К. : Просвіта, 1996. – 312 с.
3. Горецький П. Й. Памва Беринда і його «Лексикон словеноросский» / П.Й. Горецький // Українська мова в школі. – 1956. – №2. – С. 22-219.
4. Дем'яненко Н. М. Ретроспектива педагогічної освіти в Україні (XIX – початок XX ст.) / Н. М. Дем'яненко, І. П. Важинський. – М., 2002. – 240 с.
5. Джуринский А. Н. История педагогики : учеб. пособие для студ. педвузов / А. Н. Джуринский. – М. : ВЛАДОС, 2000. – 432 с.

Анотований зміст лекції

Г. Сковорода – український просвітитель-гуманіст, філософ, поет, педагог. Основні етапи життєвого і творчого шляху. Проблеми розвитку особистості у педагогічному доробку Г. Сковороди. Розвиток вчення Плутарха про мораль у педагогічній спадщині Г. Сковороди. Дидактичні погляди Г. Сковороди. Педагогічний зміст праць Г. Сковороди. Прогностичне значення спадщини педагога.

Лекція № 6

Тема 6. Ідея народності виховання в творчості Т. Шевченка та К. Ушинського, її значення для розвитку педагогічної думки в Україні.

Мета: охарактеризувати педагогічну спадщину педагогів, показати її значення для подальшого розвитку педагогіки і шкільної практики.

Опорні поняття: Т. Шевченко, К. Ушинський, виховний ідеал, українське шкільництво, народна педагогіка, підготовка вчителя, виховання, народність виховання, історико-педагогічний досвід, екстраполяція педагогічних поглядів у XXI столітті.

Питання лекції:

1. Т. Шевченко – український поет, художник, мислитель, відомий усьому світові як визначний гуманіст. Основні етапи життєвого і творчого шляху. Внесок Т. Шевченка у справу українського шкільництва. Актуальність поглядів.
2. К. Ушинський – видатний педагог, основоположник наукової педагогіки і народної школи. Основні етапи життєвого і творчого шляху. Внесок К. Ушинського в розробку методології та теорії виховного процесу. Актуальність поглядів.

Література

1. Вишенський Іван // Антологія педагогічної думки Української РСР / Іван Вишенський. – М.: Педагогіка, 1988. – С. 92-94; 96-97.

2. Глузман А. В. Университетское педагогическое образование, опыт системного исследования : монография / А. В. Глузман. – К. : Просвіта, 1996. – 312 с.
3. Горещкий П. Й. Памва Беринда і його «Лексикон словеноросский» / П. Й. Горещкий // Українська мова в школі. – 1956. – №2. – С. 22-219.
4. Дем'яненко Н. М. Ретроспектива педагогічної освіти в Україні (XIX – початок XX ст.) / Н. М. Дем'яненко, І. П. Важинський. – М., 2002. – 240 с.
5. Джури́нский А. Н. История педагогики : учеб. пособие для студ. педвузов / А. Н. Джури́нский. – М. : ВЛАДОС, 2000. – 432 с.

Анотований зміст лекції

Т. Шевченко – український поет, художник, мислитель, відомий усьому світові як визначний гуманіст. Основні етапи життєвого і творчого шляху. Виховний ідеал Т. Шевченка. Внесок Т. Шевченка у справу українського шкільництва. Актуальність педагогічних поглядів Т. Шевченка на тлі відродження народознавства і народної педагогіки у ХХІ ст.

К. Ушинський – видатний педагог, основоположник наукової педагогіки і народної школи. Основні етапи життєвого і творчого шляху. Внесок К. Ушинського в розробку методології та теорії виховного процесу. Проблеми професійної підготовки вчителя у педагогічній спадщині К. Ушинського. К. Ушинський про народність виховання. Проблема мети і засобів морального виховання у педагогічному доробку К. Ушинського. Послідовники педагогічних ідей К. Ушинського.

Лекція № 7

Тема 7. Теоретичні ідеї розбудови національної освіти і шкільництва І. Франка, М. Драгоманова, С. Русової.

Мета: охарактеризувати педагогічну спадщину педагогів, показати її значення для подальшого розвитку педагогіки і шкільної практики.

Опорні поняття: І. Франко, М. Драгоманов, С. Русова, національна освіта, ідея національного шкільництва, всебічний розвиток особистості, історико-педагогічний досвід.

Питання лекції:

1. І. Франко. Основні етапи життєвого і творчого шляху. І. Франко як ініціатор створення нових шкіл, спрямованих на всебічний розвиток особистості.
2. М. Драгоманов – видатний історик, громадський діяч, просвітитель. М. Драгоманов – послідовник кирило-мефодіївців, член «Старої громади», його ідея національного шкільництва. Основні етапи життєвого і творчого шляху.
3. С. Русова – педагог, громадська діячка, просвітелька. Основні етапи життєвого і творчого шляху. Внесок С. Русової у розвиток української педагогічної думки.

Література

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи. Історія. Теорія : курс лекцій : модульне навчання / А. М. Алексюк. – К., 1998. – 560 с.
2. Артемова Л. В. Історія педагогіки України: Підручник / Л. В. Артемова – К.: Либідь, 2006. – 424 с.
3. Артемчук Г. Л. Вища школа України: реальність і тенденції розвитку : монографія / Г. Л. Артемчук, В. В. Попович, Г. Г. Січкаренко. – К. : Ленвіт. 2004. – 176 с.
4. Барбарига А. А. Британские университеты : учеб. пособие для пед. ин-тов / А. А. Барбарига, Н. В. Фёдорова. – М. : Высш. шк., 1979. – 127 с.

Анотований зміст лекції

І. Франко – видатний український письменник, поет, просвітитель, освітній діяч, педагог-публіцист. Основні етапи життєвого і творчого шляху. І. Франко як ініціатор створення нових шкіл, спрямованих на всебічний розвиток особистості. М. Драгоманов – видатний історик, громадський діяч, просвітитель. М. Драгоманов – послідовник кирило-мефодіївців, член «Старої громади», його ідея національного шкільництва. Основні етапи життєвого і творчого шляху. С. Русова – педагог, громадська діячка, просвітелька. Основні етапи життєвого і творчого шляху. Внесок С. Русової у розвиток української педагогічної думки. Ідея нової української школи і національного виховання в еміграційному педагогічному доробку С.Русової.

Лекція № 8

Тема 8. Виховний ідеал та релігійна традиція у творчості Г. Ващенка.

Мета: охарактеризувати педагогічну спадщину педагога, показати її значення для подальшого розвитку педагогіки і шкільної практики.

Опорні поняття: Г. Ващенко, педагогічна спадщина, педагогічні ідеї, виховна система, історико-педагогічний досвід, екстраполяція педагогічних поглядів у XXI столітті.

Питання лекції:

1. Г. Ващенко – видатний педагог, психолог, фахівець з дидактики і національного виховання. Основні етапи життєвого і творчого шляху.
2. Г. Ващенко – ініціатор створення «авторської» школи. Реалізація Г. Ващенком педагогічних ідей в Інституті народної освіти у Полтаві.
3. Виховна система видатного педагога. Рекомендації і заповіти Г. Ващенка. Взаємини Г.Ващенка і А.Макаренка. Використання педагогічних ідей Г. Ващенка.

Література

1. Вишенський Іван // Антологія педагогічної думки Української РСР / Іван Вишенський. – М.: Педагогіка, 1988. – С. 92-94; 96-97.
2. Глузман А. В. Университетское педагогическое образование, опыт системного исследования : монография / А. В. Глузман. – К. : Просвіта, 1996. – 312 с.
3. Горецький П. Й. Памва Беринда і його «Лексикон словеноросский» / П. Й. Горецький // Українська мова в школі. – 1956. – №2. – С. 22-219.
4. Дем'яненко Н. М. Ретроспектива педагогічної освіти в Україні (XIX – початок XX ст.) / Н. М. Дем'яненко, І. П. Важинський. – М., 2002. – 240 с.

Анотований зміст лекції

Г. Ващенко – видатний педагог, психолог, фахівець з дидактики і національного виховання. Основні етапи життєвого і творчого шляху. Г. Ващенко – ініціатор створення «авторської» школи. Реалізація Г. Ващенком педагогічних ідей в Інституті народної освіти у Полтаві. Погляди Г. Ващенка на виховання як на національно-соціальний феномен. Виховна система видатного педагога. Рекомендації і заповіти Г. Ващенка. Взаємини Г. Ващенка і А. Макаренка. Використання педагогічних ідей Г. Ващенка.

Лекція № 9

Тема 9. Інноваційний контекст педагогічного подвижництва А. Макаренка і В. Сухомлинського.

Мета: охарактеризувати педагогічну спадщину педагога, показати її значення для подальшого розвитку педагогіки і шкільної практики.

Опорні поняття: А.Макаренко, В.Сухомлинський, колонія імені М.Горького, комуна імені Ф.Дзержинського, Павлиська школа, педагогічна спадщина, історико-педагогічний досвід, екстраполяція педагогічних поглядів у XXI столітті.

Питання лекції:

1. А. Макаренко – видатний педагог, письменник, публіцист. Основні етапи життєвого і творчого шляху. Становлення педагогічної системи А. Макаренка.
2. А.С.Макаренко як керівника колонією імені Горького і комуною імені Ф.Дзержинського. Особливості змісту і методики виховного процесу А.Макаренка.
3. В. Сухомлинський – видатний педагог, директор школи, вчитель, дитячий письменник. Основні етапи життєвого і творчого шляху.
4. В. Сухомлинський про рушійні сили виховного процесу.

Література

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи. Історія. Теорія : курс лекцій : модульне навчання / А. М. Алексюк. – К., 1998. – 560 с.
2. Артемова Л. В. Історія педагогіки України: Підручник / Л. В. Артемова – К.: Либідь, 2006. – 424 с.

3. Артемчук Г. Л. Вища школа України: реальність і тенденції розвитку : монографія / Г. Л. Артемчук, В. В. Попович, Г. Г. Січкаренко. – К. : Ленвіт. 2004. – 176 с.

4. Барбарига А. А. Британские университеты : учеб. пособие для пед. ин-тов / А. А. Барбарига, Н. В. Фёдорова. – М. : Высш. шк., 1979. – 127 с.

Анотований зміст лекції

А. Макаренко – видатний педагог, письменник, публіцист. Основні етапи життєвого і творчого шляху. Становлення педагогічної системи А. Макаренка. Інтелектуально-творчий потенціал А. Макаренка як керівника колонією імені Горького і комуною імені Ф. Дзержинського. Особливості змісту і методики виховного процесу А. Макаренка. Внесок видатного педагога у розробку системи демократичної культури вихованців. Теорія колективу. Нові грані таланту педагога в працях сучасних дослідників. Вплив педагогічної спадщини А. Макаренка на формування нового бачення світу. Плюралізм підходів до вивчення педагогічної спадщини А. Макаренка у XXI столітті.

В. Сухомлинський – видатний педагог, директор школи, вчитель, дитячий письменник. Основні етапи життєвого і творчого шляху. В. Сухомлинський про рушійні сили виховного процесу. Розумове виховання, моральність – основа виховного процесу. Трудове виховання. Прогностичне значення педагогічної спадщини педагога для освіти XXI ст.

Практичні заняття

Змістовий модуль 1.

Зарубіжна історико-педагогічна думка і освіта (кінець XVI – поч. XX ст.)

практичне заняття № 1

ТЕМА: Педагогіка «громадського виховання» і «трудової школи» Г. Кершенштейнера. Педагогіка прагматизму. «Навчання через діяльність» (Дж. Дьюї, Х. Паркхерст, У. Кілпатрік)

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Педагогіка трудової школи Г. Кершенштейнера.
2. Метод проектів У. Кілпатріка.
3. Педагогіка прагматизму Джона Дьюї.
4. Педагогіка дії Х. Паркхерста.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ:

- Розкрийте зміст педагогіки громадянського виховання Г. Кершенштейнера.
- Обґрунтуйте позитивні і негативні сторони педагогіки прагматизму Джона Дьюї.
- Охарактеризуйте метод проектів У. Кілпатріка. Доведіть корисність цього методи для сьогодення.
- У чому полягає особливість педагогіки дії Х. Паркхерста.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ:

- Складіть схему системи педагогічних наук.
- Доповніть бібліографію до даної теми.
- Зробіть структурно логічну схему теми.
- Розробіть до даної теми тести.

ТЕМАТИКА ДОПОВІДЕЙ ТА РЕФЕРАТІВ:

- Педагогіка прагматизму Джона Дьюї і сьогодення.
- Г. Кершенштейнер – представник реформаторської педагогіки.
- Метод проектів У.Кілпатріка: запозичення в умовах реформування освіти XXI століття.

ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА:

- Вишенський Іван. // Антологія педагогічної думки Української РСР / Іван Вишенський. – М.: Педагогіка, 1988. – С. 92-94; 96-97.
- Константинов Н.А. История педагогики : учеб. для студентов пед. ин-тов / Н.А.Константинов, Е. Н. Мединский, М. Ф. Шабаева. - Изд. 4-е, доп. и перераб. - М. : Просвещение, 1974. – 448 с.
  - Кравець В.П. Зарубіжна школа і педагогіка XX ст. / В.П. Кравець. – Тернопіль, 1996. – 290 с.
  - ДОДАТКОВА:
  - Алексюк А.М. Педагогіка вищої школи. Історія. Теорія : курс лекцій : модульне навчання / А. М. Алексюк. – К., 1998. – 560 с.
  - Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / А. І. Кузьмінський. – К. : Знання, 2005.– 486 с.
  - Левківський М.В. Історія педагогіки: Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 360 с.

Змістовий модуль 2.

**Українська національна педагогічна думка і освіта
в історичній ретроспективі (кінець XVI – перша пол. XIX ст.)
практичне ЗАНЯТТЯ № 2**

**ТЕМА: Концепція морального виховання і кордоцентризм
в творчості Г. Сковороди. Значення його спадщини для XXI століття**

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

- Життя і діяльність Г. Сковороди.
- Проблеми розвитку особистості у педагогічній спадщині Г. Сковороди.
- Розвиток вчення Плутарха про мораль у педагогічній спадщині Г. Сковороди.
- Дидактичні погляди Г. Сковороди.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ:

1. Розкрийте взаємозв'язок морального і розумового виховання в педагогічній спадщині Г. Сковороди.
2. Здійсніть порівняльний аналіз педагогічних поглядів Г. Сковороди і Я.Козельського.
3. Що говорив Г. Сковорода про роль літератури в шкільному навчанні.
4. Розкрийте проблему змісту освіти в педагогічній спадщині Г. Сковороди.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ:

1. Доповніть бібліографію до даної теми.
2. Складіть стислий конспект твору «Вдячний Єродій», звернувшись особливу увагу на обґрунтування Г.С.Сковородою думки «Учися едыняя благодарности» (Сковорода Г. Вірші. Пісні. Байки. Діалоги... - К., 1983. С. 300-319).
3. Напишіть анотації на листи Г.С.Сковороди до М. Ковалинського (Сковорода Г. Вірші. Пісні. Байки. Діалоги... - К., 1983. С.395-401).
4. Розробіть структурно логічну схему теми.

ТЕМАТИКА ДОПОВІДЕЙ ТА РЕФЕРАТИВ:

1. Г.Сковорода про юнацьку дружбу як засіб морального виховання особистості.
2. Вплив давньогрецької філософії на педагогічні погляди Г.Сковороди.
3. Роль Г.Сковороди у вихованні та інтелектуальному розвитку М.Ковалинського.

ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА:

- Джуринский А.Н. История педагогики : учеб. пособие для студ. педвузов / А.Н. Джуринский. – М. : ВЛАДОС, 2000. – 432 с.
- Історія педагогіки / за ред. М. В. Левківського. – Х. : “ОВС”, 2002. – 240 с.
- Персоналії в історії національної педагогіки. 20 видатних українських педагогів / за ред. А.М.Бойко. – Полтава, 2002. – 452 с.
- Персоналії в історії національної педагогіки. 22 видатних українських педагогів: підручник / за ред. А.М.Бойко. – К., 2004. – 492 с.

ДОДАТКОВА:

1. Кирик Д. Сковорода Г. і грецька культура / Д. Кирик // Антична культура і вітчизняна філософська думка. – К., 1990.
  2. Сковорода Г.С. Пізнай в собі людину / Г.С. Сковорода. – Львів : Світ, 1995.
  3. Українська педагогіка в персоналіях: у 2 кн.: навчальний посібник / за ред. О.В.Сухомлинської. – К., 2005.
-

Змістовий модуль 3.

Українська національна педагогічна думка і освіта в історичній ретроспективі (друга пол. XIX – XX ст.) практичне ЗАНЯТТЯ № 3

**ТЕМА: Інноваційний контекст педагогічного подвижництва А. Макаренка і
В. Сухомлинського**

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Основні етапи життєвого та творчого шляху А.С. Макаренка.
2. Основні положення теорії колективу А.С. Макаренка.
3. Життя і педагогічна діяльність В.О. Сухомлинського.
4. В.О. Сухомлинський про рушії сили виховного процесу.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ:

1. Розкрийте основні положення теорії розвитку колективу А.С. Макаренка.
2. Проаналізуйте основні шляхи застосування педагогічних ідей А.С. Макаренка в сучасній школі.
3. Поясніть, чому В.О. Сухомлинський надавав першочергового значення моральному вихованню дітей?
4. Розкрийте педагогічне значення казки в процесі навчання і виховання молодших школярів.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ:

1. Доповніть бібліографію до даної теми.
2. Складіть тези за книгою А.С.Макаренка «Педагогічна поема».
3. Прорецензуйте книгу В.О.Сухомлинського «Серце віддаю дітям».
4. Розробіть структурно логічну схему теми.

ТЕМАТИКА ДОПОВІДЕЙ ТА РЕФЕРАТІВ:

1. «Педагогіка паралельної дії» в творчій діяльності А.С. Макаренка.
2. Ідеї А.С. Макаренка в здійсненні особистісно орієнтованого навчання і виховання.
3. Єдність розумового і трудового виховання школярів у педагогічній системі В.О. Сухомлинського.
4. В.О. Сухомлинський про природу як джерело знань і розвитку логічного мислення у дітей.

ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА:

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої школи. Історія. Теорія : курс лекцій : модульне навчання / А. М. Алексюк. – К., 1998. – 560 с.
2. Історія педагогіки / за ред. М. В. Левківського. – Х. : “ОВС”, 2002. – 240 с.
3. Персоналії в історії національної педагогіки. 20 видатних українських педагогів / за ред. А.М.Бойко. – Полтава, 2002. – 452 с.
4. Персоналії в історії національної педагогіки. 22 видатних українських педагоги: підручник / за ред. А.М.Бойко. – К., 2004. – 492 с.

ДОДАТКОВА:

- Макаренко А.С. Педагогические сочинения. – В 8-и тт. – М., 1984.
- Сухомлинський В.О. Сердце віддаю дітям / В.О. Сухомлинський// Вибр. Твори – К., 1976. – Т. 3.
- Українська педагогіка в персоналіях: у 2 кн.: навчальний посібник / за ред. О.В.Сухомлинської. – К., 2005.

Самостійна робота

Змістовий модуль 1. Зарубіжна історико-педагогічна думка і освіта (кінець XVI – поч. XX ст.)

Тема 1. Реформаторська педагогіка Я.А. Коменського, значення його педагогічного заповіту для розвитку освітньої теорії і практики у XXI столітті

I. На основі самостійного опрацювання наукових джерел, поданого списку літератури підготувати конспект із даної теми за планом:

1. Я.А. Коменський – основоположник педагогічної науки.
2. Дидактична система Я.А. Коменського.
3. Я.А. Коменський про моральне виховання.

II. Складіть глосарій до теми.

III. Зробіть структурно-логічну схему теми.

ЛІТЕРАТУРА

Алексюк А.М. Педагогіка вищої школи. Історія. Теорія : курс лекцій : модульне навчання / А. М. Алексюк. – К., 1998. – 560 с.

- Артемова Л.В. Історія педагогіки України: Підручник / Л.В. Артемова – К.: Либідь, 2006. – 424 с.
- Артемчук Г.Л. Вища школа України: реальність і тенденції розвитку : монографія / Г.Л. Артемчук, В.В. Попович, Г. Г. Січкаренко. – К. : Ленвіт. 2004. – 176 с.

Барбарига А. А. Британские университеты : учеб. пособие для пед. ин-тов / А.А. Барбарига, Н.В. Фёдорова. – М. : Высш. шк., 1979. – 127 с.

• Болонський процес: тенденції, проблеми, перспективи / уклад.: В. П. Бех, Ю.Л. Маліновський ; за ред. акад. В.П. Андрущенко. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2004. – 221 с.

Вишенський Іван. // Антологія педагогічної думки Української РСР / Іван Вишенський. – М.: Педагогіка, 1988. – С. 92-94; 96-97.

Глузман А.В. Университетское педагогическое образование, опыт системного исследования : монография / А.В. Глузман. – К. : Просвіта, 1996. – 312 с.

• Горещкий П.И. Памва Беринда і його «Лексикон словеноросский» / П.И. Горещкий // Українська мова в школі. – 1956. – №2. – С. 22-219.

Дем'яненко Н.М. Ретроспектива педагогічної освіти в Україні (XIX – початок XX ст.) / Н.М. Дем'яненко, І.П. Важинський. – М., 2002. – 240 с.

• Джурицкий А.Н. История педагогики : учеб. пособие для студ. педвузов / А.Н. Джурицкий. – М. : ВЛАДОС, 2000. – 432 с.

Тема 2. Роль і значення виховання у формуванні особистості, його мета і завдання (Дж. Локк, Д. Дідро, К. Гельвецій). Вплив Й. Гербарта і гербертіанців на розвиток освіти. Ідея всебічного і гармонійного розвитку особистості у творчості Р. Оуена, Ф. Дістервега

I. На основі самостійного опрацювання наукових джерел, поданого списку літератури підготувати конспект із даної теми за планом:

1. Роль і значення виховання у формуванні особистості.
2. Вплив Й. Гербарта і гербертіанців на розвиток освіти.
3. Ідея всебічного і гармонійного розвитку особистості у творчості Р. Оуена, Ф. Дістервега.

II. Складіть глосарій до теми.

III. Зробіть структурно-логічну схему теми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Джурицкий А.Н. История педагогики древнего и средневекового мира : учеб. пособие для высш. шк. / А.Н. Джурицкий. – М. : изд-во «Совершенство», 1999. – 224 с.

2. Джуринский А.Н. Развитие образования в современном мире : учеб. пособие / А.Н. Джуринский. – М. : ВЛАДОС, 1999. – 200 с.
3. Дроб'язко П.І. Українська національна школа: витоки і сучасність / П.І. Дроб'язко. – К.: Академія, 1997. – 184 с.
4. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В.Г.Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
5. История культуры стран Западной Европы в эпоху Возрождения : учеб. для вузов / Л. М. Брагина [и др.] ; под ред. Л. М. Брагиной. – М. : Высш. шк., 1999. – 479 с.
6. История педагогики и образования / под ред. А. И. Пискунова. – М. : ТЦ Сфера, 2001. – 512 с.
7. Історія педагогіки / за ред. М. В. Левківського. – Х. : "ОВС", 2002. – 240 с.
8. История зарубежной дошкольной педагогики: Хрестоматия /Сост. Н.Б.Мчедлидзе и др. – 2-е изд. – М.: Просвещение, 1986. – 460 с.
9. Ковальчук Л. О. Система освіти зарубіжних країн : навч. посіб. / Л.О. Ковальчук, О.Б. Ковальчук. – Львів. : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. – 136 с.
10. Константинов Н.А. История педагогики : учеб. для студентов пед. ин-тов / Н.А.Константинов, Е. Н. Медынский, М. Ф. Шабаева. - Изд. 4-е, доп. и перераб. - М. : Просвещение, 1974. – 448 с.
11. Кравець В.П. Зарубіжна школа і педагогіка ХХ ст. / В.П. Кравець. – Тернопіль, 1996. – 290 с.

Тема 3. Теорія гуманістичного вільного виховання та принцип природовідповідності у досвіді Ж.-Ж. Руссо, Й. Песталоцці, Ф. Фребеля, М. Монтесорі, С. Френе

I. На основі самостійного опрацювання наукових джерел, поданого списку літератури підготувати конспект із даної теми за планом:

1. Теорія гуманістичного вільного виховання у досвіді Ж.-Ж. Руссо.
2. Принцип природовідповідності у практиці Й. Песталоцці, Ф. Фребеля.
3. Світове значення педагогічних систем М. Монтесорі, С. Френе.

II. Складіть глосарій до теми.

III. Зробіть структурно-логічну схему теми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кравець В.П. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва / В.П. Кравець. – Тернопіль, 1996. – 436с.
2. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / А.І.Кузьмінський. – К. : Знання, 2005.– 486 с.
3. Левківський М.В. Історія педагогіки: Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 360 с.
4. Майборода В.К. Вища педагогічна освіта на Україні: історія, досвід, уроки / В.К. Майборода. – К. : Либідь, 1992. – 196 с.
5. Мещанінов О.П. Сучасні моделі розвитку університетської освіти в Україні : монографія / О.П. Мещанінов. – Миколаїв : Вид - во МДГУ ім. Петра Могили, 2005. – 456 с.
6. Монтесорі М. Мой метод научной педагогики, применяемый к детскому воспитанию в Домах ребенка / М. Монтесорі //Избр. пед. соч. – М., 1993.
7. Навроцький О.І. Вища школа України в умовах трансформації суспільства / О.І.Навроцький. – Х. : Основа, 2000. – 240 с.
8. Нариси історії Київського національного університету імені Тараса Шевченка / В.В.Різун, М.С.Тимошик, А.Є.Конверський та ін. – К., 2004. – 440 с.
9. Персоналії в історії національної педагогіки. 20 видатних українських педагогів / за ред. А.М.Бойко. – Полтава, 2002. – 452 с.
10. Персоналії в історії національної педагогіки. 22 видатних українських педагогів: підручник / за ред. А.М.Бойко. – К., 2004. – 492 с.

11. Пальчевський С.С. Педагогіка : навч. посіб. / С.С. Пальчевський. – К. : Каравела, 2007. – 576 с.
-

Змістовий модуль 2. Українська національна педагогічна думка і освіта в історичній ретроспективі (кінець XVI – перша половина XIX століття)

Тема 4. Педагогічний гуманізм і новаторство в досвіді П. Беринди, І. Борецького, М. Смотрицького, С. і Л. Зизаніїв, П. Могили, І. Гізеля й ін.

I. На основі самостійного опрацювання наукових джерел, поданого списку літератури підготувати конспект із даної теми за планом:

1. Поняття «педагогічний гуманізм», «новаторство» в історико-педагогічному досвіді.
2. Братські школи як феномен вітчизняної педагогіки.
3. Києво-Могилянська академія в історичній ретроспективі – центр науки, освіти, культури.

II. Складіть глосарій до теми.

III. Зробіть структурно-логічну схему теми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ректори Київського університету (1834–2006) / В.А.Короткий, Т.В.Табенська та ін. – К.: Либідь, 2006. – 336 с.
2. Сбруєва А. Порівняльна педагогіка : навч. посіб. / А. Сбруєва. – Суми : Редакційно-видавничий відділ СДПУ, 1999. – 300 с.
3. Стеценко Т. Історія класичної зарубіжної педагогіки / Т. Стеценко. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2002. – 40 с.
4. Сухомлинський В.О. Сердце віддаю дітям / В.О. Сухомлинський// Вибр. Твори – К., 1976. – Т. 3.
5. Терентьєва Н.О. Вища (університетська) освіта: стан і розвиток : навч.-метод. посіб. / Н.О. Терентьєва. – Черкаси, 2005. – 250 с.
6. Хижняк З.І. Києво-Могилянська академія: Історія виникнення і розвитку / З.І. Хижняк. – К, 1970. – 173 с.
7. Українська педагогіка в персоналіях: у 2 кн.: навчальний посібник / за ред. О.В.Сухомлинської. – К., 2005.
8. Фребель Ф. Воспитание человека / Ф. Фребель //Избр. пед. соч. – М., 1956.
9. Фребель Ф. Детский сад / Ф. Фребель //Избр. пед. соч. – М., 1956.
10. Школа в Україні періоду Відродження (XVI-XVII століття) // Левківський М.В., Микитюк О.М. Історія педагогіки. Харків: ОВС, 2002. – С. 102-116.
11. Шестов А.И. Научная педагогіка и русская школа / А.И. Шестов. – Юрьев, 1916. – 304 с.

Тема 5. Концепція морального виховання і кордоцентризм в творчості Г. Сковороди. Значення його спадщини для XXI століття

I. На основі самостійного опрацювання наукових джерел, поданого списку літератури підготувати конспект із даної теми за планом:

1. Проблема розвитку особистості у творчості Г. Сковороди.
2. Дидактичні погляди Г.Сковороди.
3. Значення спадщини Г.Сковороди для XXI століття.

II. Складіть глосарій до теми.

III. Зробіть структурно-логічну схему теми.

ЛІТЕРАТУРА

- Андреев А.Ю. Гумбольдтовская модель классического немецкого университета / А.Ю. Андреев // Новая и новейшая история. – 2003. – № 3. – С. 48–60.
- Андрущенко В. Основні тенденції розвитку вищої освіти на рубежі століть / В. Андрущенко // Вища освіта України. – 2001. – № 1. – С 11–17.
- Бабак В. Фундаментальна підготовка в сучасному університеті: традиції та перспективи / В. Бабак, Е. Лузік // Вища освіта України. – 2003. – № 1 – С.78–83.
- Верже Ж. Средневековый университет учителя / Ж. Верже // Alma mater (Вестник высшей школы). – 1997. – № 2, 4, 5.
- Гайденко В.П. Западноевропейская наука в средние века: Общие принципы и учение о движении / В.П. Гайденко, Г.А. Смирнов, Отв. ред. И.Д. Рожанский, А.В. Ахутин; АН СССР, Ин-т истории естествознания и техники. - М.: Наука, 1989. – 351 с.
- Галілейська О. В. Виникнення англійських університетів: передумови та причини / О. В. Галілейська // Наук. зап. НУКМА / Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія». – К., 2002. – Т. 20, ч. 1. – С. 208-212.
- Гештор А. Средневековый университет: управление и ресурсы / А. Гештор // Alma mater (Вестник высшей школы). – 1996. – № 5. – С. 23–28.

Тема 6. Ідея народності виховання в творчості Т. Шевченка та К. Ушинського, її значення для розвитку педагогічної думки в Україні

I. На основі самостійного опрацювання наукових джерел, поданого списку літератури підготувати конспект із даної теми за планом:

1. Ідея народності виховання в творчості Т. Шевченка.
2. Основні принципи педагогічної системи К.Ушинського.

II. Складіть глосарій до теми.

III. Зробіть структурно-логічну схему теми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Головкин С.А. Высшее образование Франции. Актуальные проблемы и противоречия / С.А. Головкин. – Минск: Выш. шк., 1980. – 128 с.
2. З іменем святого Володимира: Київський університет у документах, матеріалах та спогадах сучасників: У 2-х кн. / Упоряд. В.Короткий, В.Ульяновський. – К., 1994. – Кн. 1. – 398 с.
3. Ідея Університету: Антологія / упоряд.: М. Зубрицька та ін. – Л.: Літопис, 2002. – 304 с.
4. Карлов Н. Вначале была школа... / Н. Карлов // Alma Mater. – 2003. – № 9. – С. 40–47.
5. Кирик Д.П. Сковорода Г.С. і грецька культура / Д.П. Кирик // Антична культура і вітчизняна філософська думка / Д.П. Кудрик. – К., 1990.
6. Кошманова Т.С. Развитие педагогической мысли в США (1960–1998 гг.): автореф. дис. д-ра пед. наук / Т.С. Кошманова – К., 2002. – 41 с.
7. Кремень В.Г. Філософія освіти ХХІ століття / В.Г. Кремень // Освіта України. – 2002. – 28 груд.

Змістовий модуль 3. Українська національна педагогічна думка і освіта в історичній ретроспективі (друга половина ХІХ – ХХ століття)

Тема 7. Теоретичні ідеї розбудови національної освіти і шкільництва І. Франка, М. Драгоманова, С. Русової

I. На основі самостійного опрацювання наукових джерел, поданого списку літератури підготувати конспект із даної теми за планом:

1. Ідея розбудови національної освіти у творчості І.Франка.
2. Основні принципи педагогічної системи М. Драгоманова, С.Русової.

II. Складіть глосарій до теми.

III. Зробіть структурно-логічну схему теми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мартіросян Л. Передумови становлення та розвитку вищої освіти в Європі /Л. Мартіросян // Вісн. СНУ ім. Л. Українки. Серія: Педагогічні науки / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2013. – № 8. – С. 8–14.
2. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта України. – 2002. – 23 квіт.
3. Ортега-и-Гассет Х. Миссия университета : (фрагменты) / Х. Ортега-и-Гассет // Alma Mater. – 2003. – № 7. – С. 44–49.
4. Самардак М.М. Університети як фактор інституювання західно-європейської науки / М.М. Самардак, М.М. Кобилинська // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка / Житомир. держ. пед. ун-т ім. І.Франка. – Житомир, 2003. – Вип. 11. – С. 3-7.
5. Скотт П. Реформи высшего образования в странах Центральной и Восточной Европы: попытка анализа / П. Скотт // Alma Mater. – 2001. – №11.
6. Ступарик Б. Національна школа: витоки, становлення / Б. Ступарик. - К.: ІЗМН, 1998. – 336 с.
7. Українська педагогіка в персоналіях: у 2 кн.: навчальний посібник / за ред. О.В.Сухомлинської. – К., 2005.

Тема 8. Виховний ідеал та релігійна традиція у творчості Г. Ващенко

I. На основі самостійного опрацювання наукових джерел, поданого списку літератури підготувати конспект із даної теми за планом:

1. «Служба Богові й Батьківщині» - гасло педагогіки Г.Ващенко.
2. Основні принципи педагогічної системи Г.Ващенко.

II. Складіть глосарій до теми.

III. Зробіть структурно-логічну схему теми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко А.М. Григорій Ващенко: альтернатива поглядів і оцінок. – К., 1998. – 232 с.
2. Бойко А.М. «...Служба Богові й Батьківщині» / А.М.Бойко. – К., 2001. – 425 с.
3. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В.Г.Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
4. История культуры стран Западной Европы в эпоху Возрождения : учеб. для вузов / Л. М. Брагина [и др.] ; под ред. Л. М. Брагиной. – М. : Высш. шк., 1999. – 479 с.
5. История педагогики и образования / под ред. А. И. Пискунова. – М. : ТЦ Сфера, 2001. – 512 с.
6. Історія педагогіки / за ред. М. В. Левківського. – Х. : "ОВС", 2002. – 240 с.
7. История зарубежной дошкольной педагогики: Хрестоматия /Сост. Н.Б.Мчедлидзе и др. – 2-е изд. – М.: Просвещение, 1986. – 460 с.
8. Ковальчук Л. О. Система освіти зарубіжних країн : навч. посіб. / Л.О. Ковальчук, О.Б. Ковальчук. – Львів. : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. – 136 с.

Тема 9. Інноваційний контекст педагогічного подвижництва А. Макаренка і В. Сухомлинського

I. На основі самостійного опрацювання наукових джерел, поданого списку літератури підготувати конспект із даної теми за планом:

1. Основні етапи життєвого та творчого шляху А.С.Макаренка.
2. Основні положення теорії колективу А.С. Макаренка.
3. Життя і педагогічна діяльність В.О.Сухомлинського.
4. В.О.Сухомлинський про рушійні сили виховного процесу.

II. Складіть глосарій до теми.

III. Зробіть структурно-логічну схему теми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої школи. Історія. Теорія : курс лекцій : модульне навчання / А. М. Алексюк. – К., 1998. – 560 с.
2. Історія педагогіки / за ред. М. В. Левківського. – Х. : “ОВС”, 2002. – 240 с.
3. Макаренко А.С. Педагогические сочинения. – В 8-и тт. – М., 1984.
4. Персоналії в історії національної педагогіки. 20 видатних українських педагогів / за ред. А.М. Бойко. – Полтава, 2002. – 452 с.
5. Персоналії в історії національної педагогіки. 22 видатних українських педагоги: підручник / за ред. А.М. Бойко. – К., 2004. – 492 с.
6. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / В.О. Сухомлинський// Вибр. Твори – К., 1976. – Т. 3.
7. Українська педагогіка в персоналіях: у 2 кн.: навчальний посібник / за ред. О.В. Сухомлинської. – К., 2005.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАТЬ

Охарактеризувати сутність поняття «реформаторська педагогіка». Чим вона відрізняється від «традиційної педагогіки»?

- У чому полягало новаторство педагогічної концепції Я.А.Коменського?
- Розкрийте дидактичні погляди Я.А. Коменського та їх значення для розвитку освітньої теорії і практики ХХ століття.
- Обґрунтуйте позитивні і негативні сторони педагогіки прагматизму Джона Дьюї.
- Охарактеризуйте метод проектів У. Кілпатріка. Доведіть корисність цього методи для сьогодення.
- Розкрийте роль і значення виховання у формуванні особистості в творчості Дж. Локка.

У чому полягає ідея всебічного і гармонійного розвитку особистості у творчості Р. Оуена, Ф. Дістервега.

- Охарактеризуйте теорію вільного виховання Ж.-Ж. Руссо.
- Розкрийте концепцію морального виховання і кордоцентризму у творчості Г. Сковороди.
- Що говорив Г. Сковорода про роль літератури в шкільному навчанні.

Розкрийте взаємозв'язок морального і розумового виховання в педагогічній спадщині Г. Сковороди.

- Розкрийте проблему змісту освіти в педагогічній спадщині Г. Сковороди.
- Обґрунтуйте ідею народності виховання в творчості Т. Шевченка та К. Ушинського. Порівняйте їх. Проаналізуйте проблему мети і засобів морального виховання у педагогічному доробку К. Ушинського.

У чому полягають теоретичні ідеї розбудови національної освіти і шкільництва І. Франка, М. Драгоманова, С. Русової.

- Розкрийте погляди Г. Ващенко на виховання як на національно-соціальний феномен.
- Розкрийте основні положення теорії розвитку колективу А.С. Макаренка.
- Проаналізуйте основні шляхи застосування педагогічних ідей А.С. Макаренка в сучасній школі.
- Поясніть, чому В.О. Сухомлинський надавав першочергового значення моральному вихованню дітей?
- Розкрийте педагогічне значення казки в процесі навчання і виховання молодших школярів.

Орієнтовна тематика наукових рефератів

1. Г. Сковорода про юнацьку дружбу як засіб морального виховання особистості.
2. Вплив давньогрецької філософії на педагогічні погляди Г. Сковороди.
3. Роль Г. Сковороди у вихованні та інтелектуальному розвитку М. Ковалинського.
4. «Педагогіка паралельної дії» в творчій діяльності А.С. Макаренка.
5. Ідеї А.С. Макаренка в здійсненні особистісно орієнтованого навчання і виховання.
6. Єдність розумового і трудового виховання школярів у педагогічній системі В.О.Сухомлинського.
7. В.О. Сухомлинський про природу як джерело знань і розвитку логічного мислення у дітей.
8. Педагогіка прагматизму Дж. Дьюї і сьогодення.

9. Г. Кершенштейнер – представник реформаторської педагогіки.
10. Метод проектів У. Кілпатріка: запозичення в умовах реформування освіти ХХІ століття.
11. «Служда Богові й Батьківщині» – гасло педагогіки Г. Ващенка.
12. Основні принципи педагогічної системи Г. Ващенка на службі ХХІ століття.
13. Ідея народності виховання в творчості Т. Шевченка.
14. К. Ушинський у контексті сучасної педагогічної науки.
15. Педагогіка «громадянського виховання» і «трудової школи» Г. Кершенштейнера.
16. Педагогіка прагматизму. «Навчання через діяльність» Дж. Дьюї, Х. Паркхерста, У. Кілпатріка.
17. Ідея розбудови національної освіти у творчості І. Франка.
18. Основні принципи педагогічної системи М. Драгоманова, С. Русової.
19. Теорія розвитку колективу в практиці А.С. Макаренка.
20. Порівняння педагогічних систем А. Макаренка і В. Сухомлинського: спільне й відмінне.

Вимоги до написання і оформлення рефератів

Реферат (лат. *referre* – доповідати, повідомляти) – короткий виклад змісту одного або декількох документів з певної теми.

Обсяг реферату визначається специфікою теми і змістом документів, кількістю відомостей, їх науковою цінністю або практичним значенням (10-15сторінок).

Види рефератів: інформативний та розширений (зведений).

Інформативний найповніше розкриває зміст документа, містить основні фактичні та теоретичні відомості. В такому рефераті мають бути зазначені: предмет дослідження і мета роботи, наведені основні результати, викладені дані про методи, умови дослідження, відбиті пропозиції автора щодо застосування результатів, наведені основні характеристики нових технологій навчально-виховного процесу, нова інформація про відомі явища педагогічної теорії і практики.

Розширений або зведений (багатоджерельний, оглядовий) реферат містить відомості про певну кількість опублікованих і неопублікованих документів з однієї теми, викладені у вигляді зв'язного тексту.

Зразок структури реферату:

ВСТУП

РОЗДІЛ I. Історія та теорія питання.

РОЗДІЛ II. Вирішення проблеми в сучасних умовах.

ВИСНОВКИ

ЛІТЕРАТУРА

Реферат починається з викладу сутності проблеми. Слід уникати зайвих фраз.

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми, її особливості, значущість з огляду на соціальні потреби суспільства та розвиток конкретної галузі науки або практичної діяльності.

У **розділі I** основні теоретичні, експериментальні дослідження з теми, зазначається, хто з учених минулого вивчав дану проблему, які ідеї висловлював. Визначаються сутність (основний зміст) проблеми, основні чинники (фактори, обставини), що зумовлюють розвиток явища, або процесу, який вивчається. Наводиться перелік основних змістових аспектів проблеми, які розглядалися вченими. Визначаються недостатньо досліджені питання, з'ясовуються причини їх слабкої розробленості.

У **розділі II** дається поглиблений аналіз сучасного стану процесу або явища, тлумачення основних поглядів і позицій щодо проблеми. Особлива увага приділяється виявленню нових ідей та гіпотез, експериментальним даним, новим методикам, оригінальним підходам щодо вивчення проблеми. У цьому розділі подається аналіз практики. Висловлюються власні думки щодо перспектив розвитку проблеми.

У **висновках** подаються загальні умовиводи, ідеї, думки, оцінки, пропозиції науковця.

До **списку літератури** включають публікації переважно останніх 5-10 років. Особливу цінність мають роботи останнього року.

У додатках наводяться таблиці, схеми, якщо вони суттєво полегшують розуміння роботи.

Вибір теми реферату слід узгоджувати з кафедрою і науковим керівником. Тема має допомогти майбутньому дипломнику у визначенні методології свого дослідження.

Виклад матеріалу в рефераті має бути коротким і стислим. Слід використовувати синтаксичні конструкції, властиві мові наукових документів, уникати складних граматичних зворотів.

У рефераті слід використовувати стандартизовану термінологію, уникати незвичних термінів і символів або пояснювати їх при першому згадуванні в тексті. Терміни, окремі слова і словосполучення можна замінювати аббревіатурами й прийнятими текстовими скороченнями, значення яких зрозуміле з контексту.

Поточний контроль

1. Назвіть автора виховної системи, яка включала наступні характеристики: мета виховання – вільний розвиток дитини; засоби навчання і виховання: вільні тексти та шкільна друкарня; методи навчання: елементи програмованого навчання (навчальні картки, “навчаючі стрічки”); результати навчання, друкована продукція:
а) Р.Кузіне; б) Д.Дьюї; в) С.Френе.
2. В якій з перерахованих шкіл була реалізована ідея «абсолютної свободи» вихованців:
а) будинок дитини М.Монтесорі; б) Вальдорфська школа Р.Штайнера; в) «Саммерхіл» А.Нейла.
3. В яких школах України вперше була запроваджена класно-урочна система навчання?
а) полкових; б) січових; в) братських; г) церковно-парафіяльних; д) земських.
4. Хто з відомих педагогів початку 20 ст. заснував “Школу для життя, школу через життя”, в якій реалізував ідею побудови навчання на основі “центрів інтересів дитини”?
а) О.Декролі; б) Р.Кузіне; в) Д.Дьюї; г) М.Монтесорі; д) С.Френе.
5. Визначте хронологічні межі існування братських шкіл в Україні:
а) 16-18 ст.; б) 2 пол.19 –поч. 20ст.; в) 10-15 ст.
6. Педагогічна система якого педагога ґрунтується на таких ідеях:
  - народність виховання;
  - педагогічна антропологія;
  - розуміння мети виховання, як гармонійно розвиненої особистості;
  - праця, як основа виховання особистості;
  - розуміння педагогіки як науки і мистецтва;а) М.І.Пирогов; б) К.Д.Ушинський; в) В.О.Сухомлинський.
7. Педагогічна система якого педагога включає наступні ідеї:
  - принцип природовідповідності виховання;
  - сенсуалістичний характер пізнання;
  - “золоте правило дидактики”;
  - демократичний принцип єдиної школи;
  - класно-урочна система організації навчання;
  - дисципліна, як умова роботи школи;а) Ж.-Ж.Руссо; б) Я.А. Коменський; в) Д.Локк.
8. Педагогічна система якого педагога ґрунтується на наступних ідеях:
  - всебічного і гармонійного розвитку особистості;
  - родинно-шкільного виховання;
  - розвивального навчання: подорожі в природу; уроки мислення;
  - кімната казки; куточок краси; навчання в “зелених класах” та ін.;
  - громадянського і патріотичного виховання;а) В.О.Сухомлинський; б) Й.Песталоцці; в) Ж.-Ж.Руссо.
9. Педагогічна система якого педагога включає наступні ідеї:
  - мета виховання, як “самодіяльність на служінні істині, красоті і добру”;
  - ідея загальнолюдського виховання;
  - ідея природовідповідності;
  - ідея культуровідповідності;
  - ідея розвиваючого навчання;

- керівна роль учителя.

а) А.Дістервег; б) Я.Коменський; в) Й.Песталоцці.

10. Педагогічна система якого педагога включає наступні ідеї:

- мета виховання, як формування добродісної людини;
- постановка можливих цілей і цілей необхідних;
- визначення у вихованні: керування, навчання і морального виховання;
- ідея виховуючого навчання;
- ідея різнобічності інтересів;
- теорія ступенів навчання.

а) А.Дістервег; б) Й.Песталоцці; в) Й.Герbart.

11. Педагогічна система якого педагога включає наступні елементи:

- сенсуалістичне розуміння пізнання;
- ідея природного виховання;
- ідея вільного виховання;
- визначення задач виховання у відповідності до вікової періодизації; а) Ж.-Ж.Руссо; б) Й.Песталоцці; в) Д.Локк.

12. Педагогічна система якого педагога включає наступні ідеї:

- мета виховання - гармонічний розвиток природних сил і здібностей людини;
- теорія елементарної освіти;
- ідея саморозвитку сил дитини;
- поєднання навчання з продуктивною працею в "Установі для бідних". а) Ж.-Ж.Руссо; б) Й.Песталоцці; в) Д.Локк.

13. Педагогічна система якого педагога включає наступні ідеї:

- прагматизм у визначенні цілей виховання;
- педоцентризм;
- природовідповідність;
- набуття особистого досвіду;
- навчання через діяльність;
- індивідуалізація навчально-виховного процесу. а) М.Монтессорі; б) Дж.Дьюї; в) С.Френе.

14. Яка дидактична ідея належить відомому американському філософу і педагогу Дж.Дьюї?

- а) навчання на основі центрів інтересів дітей; б) навчання через діяльність;
- в) програмоване навчання.

15. Який із наведених принципів виховання вперше був визначений А.Дістервегом?

- а) природовідповідності; б) наочності;
- в) культуровідповідності;
- г) врахування вікових та індивідуальних особливостей

16. "У педагогіці він був прихильником ідей Ж.-Ж.Руссо. У своїй садибі відкрив школу, в якій викладав математику та історію. Уклав підручники для народної школи, видавав педагогічний журнал". Про якого педагога йде мова?

а) Л.Толстого; б) Й.Песталоцці; в) Т.Шацький; г) К.Ушинський.

17. Яку проблему порушив М.І.Пірогов у статті "Питання життя"?

а) вільного виховання;

- б) загальнолюдського виховання;
- в) виховання громадянина;
- г) політичної освіти.

18. Який педагог є засновником вальдофської педагогіки:

- а) А.Нейл; б) Р.Штейнер; в) Д.Дьюї; г) Г.Кершенштейнер.

19. Основними елементами початкового навчання за Й.Г.Песталоцці є:

- а) слово, форма, число; б) колір, зву, смак; в) відчуття, досвід, праця.

20. Кому з педагогів належить вислів: “Навчання без виховання є засобом без мети, а моральне виховання без навчання є метою, позбавленою засобів”?

- а) Я.Коменському; б)Й.Гербарту; в) Й.Песталоцці; г) А.Дістервегу.

21. Хто з вказаних педагогів був засновником прагматичної педагогіки?

- а) Е.Мейман; б) В.Лай; в) Д.Дьюї; г) Г.Кершенштейнер.

22. Кому належить наступне висловлювання: “ Мова народу – кращий, що ніколи не в”яне й вічно знову розквітає, цвіт усього його духовного життя, яке починається далеко за межами історії. ...Початок людського слова взагалі і навіть початок мови того чи іншого народу губиться так само у минулому, як і початок історії людства; ... але як би там не було, у нас існує тверде переконання, що мова кожного народу створена самим народом, а не будь-яким іншим”.

- а) О.В.Духнович; б) К.Д.Ушинський; в) С.Ф.Русова

23. Кому належить наступне висловлювання: “Без казок неможливий повноцінний розумовий розвиток дітей. “Казковий” період розумового розвитку – не просто дитинство думки. Це і своєрідний погляд на світ, ні з чим не порівняне бачення природи, людських відносин. Дитина, зворушена, здивована красою природи або таємничістю відкритих перед ним явищ, знаходить ті точні і яскраві слова, яких ніколи не знайде байдужий”.

- а) В.О.Сухомлинський; б) А.С.Макаренко; в) Л.М.Толстой.

24. Кому належить наступне висловлювання: “Під цілями виховання я розумію програму людської особи, програму людського характеру, причому в поняття характеру я вкладаю весь зміст особи, тобто і характер зовнішніх проявів, і внутрішньої переконаності, і політичне виховання, і знання. Геть усю картину людської особи; я вважаю, що ми, педагоги, повинні мати таку програму людської особи, за яку ми повинні змагатись”.

- а) В.А.Сухомлинський; б) А.С.Макаренко; в) К.Д.Ушинський.

25. Кому належить наступне висловлювання: “Природовідповідність – це відповідність виховання природі і тим закономірностям, що існують у ній незалежно від нас. Оскільки людина є частиною природи (мікрокосм у макрокосмі), то мова йде, передусім, про відповідність природі у широкому розумінні”:

- а) Ж.-Ж.Руссо; б) Й.Г.Песталоцці; в) Я.Коменський.

26. Кому належить наступне висловлювання: “Найбільш важливим явищем у школі, найбільш повчальним предметом для спостережень, найбільш живим прикладом для учня є сам учитель. Він – уособлений метод навчання, саме втілення принципу навчання і виховання. Його особистість завойовує йому повагу, вплив, силу. Повсюди цінність школи дорівнює цінності її вчителя”:

- а) А.Дістервег; б) К.Д.Ушинський; в) В.О.Сухомлинський.

27. Кому належить наступне висловлювання: “Виховання – це процес природний, а не штучний. Розвиток зсередини, а не прирощення ззовні. Процес, що здійснюється через діяльність

природних інстинктів та інтересів, а не через вплив зовнішньої сили. Розкриття природних здібностей, а не придбання відомостей. Воно – саме сьогоденне життя, а не підготовка до майбутнього, відмінного за своїми інтересами та особливостями від дитячого життя”:

а) Ж.-Ж.Руссо; б) Й.Г.Песталоцці; в) Я.А.Коменський.

28. Кому належить наступне висловлювання: “Наша дисципліна – це поєднання повної свідомості, ясності, повного розуміння, як необхідно вчинити з ясною, точною зовнішньою формою, яка не допускає суперечок, розбіжностей, заперечень, зволікань, балачок”:

а) А.С.Макаренко; б) В.О.Сухомлинський; в) С.Ф.Русова.

29. Кому належить висловлювання: “ ... Нема насильства більш нестерпного, як те, що хоче відібрати в народі спадщину, створену незчисленними поколіннями його віджилих предків. Відберіть у народі все – і він все може вернути; але відберіть мову, і він ніколи більш не створить її: вимерла мова в устах народу – вимер і народ”:

а) С.Ф.Русова; б) К.Д.Ушинський; в) Б.Д.Гринченко.

30. Кому належить висловлювання: “Все вільне і самобутнє в людині – її мислення, мова, вчинки – є результатом її самодіяльності”:

а) Й.Г.Песталоцці; б) Ж.Ж.Руссо; в) А.Дістервег.

Модульний контроль
МОДУЛЬНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА № 1
ДАЙТЕ ВІДПОВІДЬ НА ПИТАННЯ:

1. Основні етапи життєвого і творчого шляху Я.А. Коменського.
2. Принцип природовідповідності у творчому доробку Я.А. Коменського.
3. Дидактичні погляди Я.А. Коменського.
4. Значення педагогічної спадщини Я.А. Коменського для подальшого розвитку педагогіки і шкільної практики.
5. Основні етапи життєвого і творчого шляху Дж. Локка.
6. Виховання «джентельмена» за Дж. Локком.
7. Єдність природного і соціального у вихованні особистості.
8. Виховання і освіта у творчому доробку К. Гельвеція.
9. Формування добродійної людини як мета виховання у спадщині Й. Гербарта
10. Основні етапи життєвого і творчого шляху Р. Оуена.
11. Значення досвіду і педагогічних ідей Р. Оуена.
12. Основні етапи життєвого і творчого шляху Ф. Дістервега.
13. Дидактика розвивального навчання Ф. Дістервега. Керівна роль вчителя у навчанні.
14. Основні етапи життєвого і творчого шляху Ж.-Ж. Руссо.
15. Теорія вільного природного виховання Ж.-Ж. Руссо.
16. Основні етапи життєвого і творчого шляху Й. Песталоцці.
17. Мета виховання як всебічний і гармонійний розвиток природних сил і здібностей особистості Й. Песталоцці.
18. Основні етапи життєвого і творчого шляху Ф. Фребеля.
19. Підготовка вихователів дошкільних закладів «дитячих садівниць» у досвіді Ф. Фребеля.
20. Основні етапи життєвого і творчого шляху М. Монтесорі.
21. Методика виховання дітей у дошкільних закладах («будинки дитини») і початкових школах М. Монтесорі.
22. Основні етапи життєвого і творчого шляху С. Френе.
23. «Школа успіху і радості» С. Френе.
24. Педагогіка трудової школи Г. Кершенштейнера.
25. Метод проектів У. Кілпатріка.
26. Основні етапи життєвого і творчого шляху Дж. Дьюї.
27. Педагогіка прагматизму Дж. Дьюї.
28. Педагогіка дії Х. Паркхерста.
29. Ідея цілісного виховання особистості у практиці Р. Штайнера.
30. Вальдорфська педагогіка як міжнародний освітньо-культурний рух ХХІ ст.

МОДУЛЬНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА № 2
ДАЙТЕ ВІДПОВІДЬ НА ПИТАННЯ:

1. Гуманістична спрямованість педагогічної спадщини Я. Корчака.
2. Львівська і Київська братські школи як освітні, наукові і культурні центри.
3. Внесок П. Беринди у розвиток української мови.
4. І. Борецький про значення освіти в боротьбі з католицизмом.
5. М. Смотрицький про поширення освіти серед українського народу та розвиток його культури.
6. П. Могила як ініціатор відкриття православних церков і шкіл.

7. І. Гізель – філософ, письменник, ректор Київської колегії. І. Гізель про формування і розвиток особистості.
8. Основні етапи життєвого і творчого шляху Г. Сковороди.
9. Проблеми розвитку особистості у педагогічній спадщині Г. Сковороди.
10. Розвиток вчення Плутарха про мораль у педагогічній спадщині Г. Сковороди.
11. Дидактичні погляди Г. Сковороди.
12. Проблема змісту освіти в педагогічній спадщині Г. Сковороди.
13. Основні етапи життєвого і творчого шляху Т. Шевченка.
14. Освітньо-виховний ідеал Т. Шевченка.
15. Внесок Т. Шевченка у справу українського шкільництва.
16. Актуальність педагогічних поглядів Т. Шевченка на тлі відродження народознавства і народної педагогіки у ХХІ ст.
17. Основні етапи життєвого і творчого шляху К. Ушинського.
18. Внесок К. Ушинського в розробку методології та теорії виховного процесу.
19. Проблеми професійної підготовки вчителя у педагогічній спадщині К. Ушинського.
20. К. Ушинський про народність виховання.
21. Проблема мети і засобів морального виховання у педагогічному доробку К. Ушинського.
22. Послідовники педагогічних ідей К. Ушинського.
23. Основні етапи життєвого і творчого шляху І. Франко.
24. І. Франко як ініціатор створення нових шкіл, спрямованих на всебічний розвиток особистості.
25. Основні етапи життєвого і творчого шляху М. Драгоманова.
26. М. Драгоманов – послідовник кирило-мефодіївців, член «Старої громади», його ідея національного шкільництва.
27. Основні етапи життєвого і творчого шляху С. Русової.
28. Внесок С. Русової у розвиток української педагогічної думки.
29. Ідея нової української школи і національного виховання в еміграційному педагогічному доробку С. Русової.
30. Основні етапи життєвого і творчого шляху Г. Ващенка.

МОДУЛЬНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА № 3
ДАЙТЕ ВІДПОВІДЬ НА ПИТАННЯ:

1. Г. Ващенко – ініціатор створення «авторської» школи.
2. Рекомендації і заповіді Г. Ващенка.
3. Реалізація Г. Ващенком педагогічних ідей в Інституті народної освіти у Полтаві.
4. Погляди Г. Ващенка на виховання як на національно-соціальний феномен.
5. Виховна система Г. Ващенка.
6. Рекомендації і заповіді Г. Ващенка.
7. Взаємини Г. Ващенка і А. Макаренка.
8. Використання педагогічних ідей Г. Ващенка.
9. Педагогічна спадщина Г. Ващенка.
10. Науково-педагогічна та громадська діяльність В. Вернадського.
11. Основні етапи життєвого і творчого шляху А.С. Макаренка.
12. Інтелектуально-творчий потенціал А.С. Макаренка як керівника колонією імені Горького і комуною імені Ф. Дзержинського.

13. Особливості змісту і методики виховного процесу А. Макаренка.
14. Внесок А.С. Макаренка у розробку системи демократичної культури вихованців.
15. А.С. Макаренко – засновник системи дитячо-підліткового виховання.
16. Головні напрями організації колективу за А.С. Макаренко.
17. Педагогіка «паралельної дії» А.С. Макаренка.
18. А.С. Макаренко про гру як метод навчання і виховання.
19. А.С. Макаренко про сімейне виховання.
20. Єдність навчання і трудового виховання у практиці А.С. Макаренка.
21. Плюралізм підходів до вивчення педагогічної спадщини А. Макаренка у ХХІ столітті.
22. Педагогічні аспекти літературно-художньої спадщини А.С. Макаренка.
23. Основні етапи життєвого і творчого шляху В.О. Сухомлинського
24. В.О. Сухомлинський про рушійні сили виховного процесу.
25. Павліська школа В.О. Сухомлинського.
26. В.О. Сухомлинський про формування загально навчальних умінь і навичок молодших школярів.
27. В.О. Сухомлинський про розвиток творчих здібностей учнів молодших класів.
28. Розумове виховання у досвіді В.О. Сухомлинського.
29. В.О. Сухомлинський про трудове виховання учнів.
30. Прогностичне значення педагогічної спадщини педагога для освіти ХХІ ст.

Семестровий контроль

1. Основні етапи життєвого і творчого шляху Я.А. Коменського.
2. Принцип природовідповідності у творчому доробку Я.А. Коменського.
3. Дидактичні погляди Я.А. Коменського.
4. Значення педагогічної спадщини Я.А. Коменського для подальшого розвитку педагогіки і шкільної практики.
5. Основні етапи життєвого і творчого шляху Дж. Локка.
6. Виховання «джентельмена» за Дж. Локком.
7. Єдність природного і соціального у вихованні особистості.
8. Виховання і освіта у творчому доробку К. Гельвеція.
9. Формування добродійної людини як мета виховання у спадщині Й. Гербарта
10. Основні етапи життєвого і творчого шляху Р. Оуена.
11. Значення досвіду і педагогічних ідей Р. Оуена.
12. Основні етапи життєвого і творчого шляху Ф. Дістервега.
13. Дидактика розвивального навчання Ф. Дістервега. Керівна роль вчителя у навчанні.
14. Основні етапи життєвого і творчого шляху Ж.-Ж. Руссо.
15. Теорія вільного природного виховання Ж.-Ж. Руссо.
16. Основні етапи життєвого і творчого шляху Й. Песталоцці.
17. Мета виховання як всебічний і гармонійний розвиток природних сил і здібностей особистості Й. Песталоцці.
18. Основні етапи життєвого і творчого шляху Ф. Фребеля.
19. Підготовка вихователів дошкільних закладів «дитячих садівниць» у досвіді Ф. Фребеля.
20. Основні етапи життєвого і творчого шляху М. Монтесорі.
21. Методика виховання дітей у дошкільних закладах («будинки дитини») і початкових школах М. Монтесорі.
22. Основні етапи життєвого і творчого шляху С. Френе.
23. «Школа успіху і радості» С. Френе.
24. Педагогіка трудової школи Г. Кершенштейнера.
25. Метод проектів У. Кілпатріка.
26. Основні етапи життєвого і творчого шляху Дж. Дьюї.
27. Педагогіка прагматизму Дж. Дьюї.
28. Педагогіка дії Х. Паркхерста.
29. Ідея цілісного виховання особистості у практиці Р. Штайнера.
30. Вальдорфська педагогіка як міжнародний освітньо-культурний рух ХХІ ст.
31. Гуманістична спрямованість педагогічної спадщини Я. Корчака.
32. Львівська і Київська братські школи як освітні, наукові і культурні центри.
33. Внесок П. Беринди у розвиток української мови.
34. І. Борецький про значення освіти в боротьбі з католицизмом.
35. М. Смотрицький про поширення освіти серед українського народу та розвиток його культури.
36. П. Могила як ініціатор відкриття православних церков і шкіл.
37. І. Гізель – філософ, письменник, ректор Київської колегії. І. Гізель про формування і розвиток особистості.
38. Основні етапи життєвого і творчого шляху Г. Сковороди.
39. Проблеми розвитку особистості у педагогічній спадщині Г. Сковороди.
40. Розвиток вчення Плутарха про мораль у педагогічній спадщині Г.Сковороди.
41. Дидактичні погляди Г. Сковороди.
42. Проблема змісту освіти в педагогічній спадщині Г. Сковороди.
43. Основні етапи життєвого і творчого шляху Т. Шевченка.
44. Освітньо-виховний ідеал Т. Шевченка.
45. Внесок Т. Шевченка у справу українського шкільництва.

46. Актуальність педагогічних поглядів Т. Шевченка на тлі відродження народознавства і народної педагогіки у ХХІ ст.
  47. Основні етапи життєвого і творчого шляху К. Ушинського.
  48. Внесок К. Ушинського в розробку методології та теорії виховного процесу.
  49. Проблеми професійної підготовки вчителя у педагогічній спадщині К. Ушинського.
  50. К. Ушинський про народність виховання.
  51. Проблема мети і засобів морального виховання у педагогічному доробку К. Ушинського.
  52. Послідовники педагогічних ідей К. Ушинського.
  53. Основні етапи життєвого і творчого шляху І. Франко.
  54. І. Франко як ініціатор створення нових шкіл, спрямованих на всебічний розвиток особистості.
  55. Основні етапи життєвого і творчого шляху М. Драгоманова.
  56. М. Драгоманов – послідовник кирило-мефодіївців, член «Старої громади», його ідея національного шкільництва.
  57. Основні етапи життєвого і творчого шляху С. Русової.
  58. Внесок С. Русової у розвиток української педагогічної думки.
  59. Ідея нової української школи і національного виховання в педагогічному доробку С. Русової.
  60. Основні етапи життєвого і творчого шляху Г. Ващенка.
  61. Г. Ващенко – ініціатор створення «авторської» школи.
  62. Рекомендації і заповіти Г. Ващенка.
  63. Реалізація Г. Ващенком педагогічних ідей в Інституті народної освіти у Полтаві.
  64. Погляди Г. Ващенка на виховання як на національно-соціальний феномен.
  65. Виховна система Г. Ващенка.
  66. Рекомендації і заповіти Г. Ващенка.
  67. Взаємини Г. Ващенка і А. Макаренка.
  68. Використання педагогічних ідей Г. Ващенка.
  69. Педагогічна спадщина Г. Ващенка.
  70. Науково-педагогічна та громадська діяльність В. Вернадського.
  71. Основні етапи життєвого і творчого шляху А.С. Макаренка.
  72. Інтелектуально-творчий потенціал А.С. Макаренка як керівника колонією імені Горького і комуною імені Ф. Дзержинського.
  73. Особливості змісту і методики виховного процесу А.С. Макаренка.
  74. Внесок А.С. Макаренка у розробку системи демократичної культури вихованців.
  75. А.С. Макаренко – засновник системи дитячо-підліткового виховання.
  76. Головні напрями організації колективу за А.С. Макаренком.
  77. Педагогіка «паралельної дії» А.С. Макаренка.
  78. А.С. Макаренко про гру як метод навчання і виховання.
  79. А.С. Макаренко про сімейне виховання.
  80. Єдність навчання і трудового виховання у практиці А.С. Макаренка.
  81. Плюралізм підходів до вивчення педагогічної спадщини А.С. Макаренка у ХХІ столітті.
  82. Педагогічні аспекти літературно-художньої спадщини А.С. Макаренка.
  83. Основні етапи життєвого і творчого шляху В.О. Сухомлинського
  84. В.О. Сухомлинський про рушійні сили виховного процесу.
  85. Павлиська школа В.О. Сухомлинського.
  86. В.О. Сухомлинський про формування загально навчальних умінь і навичок молодших школярів.
  87. В.О. Сухомлинський про розвиток творчих здібностей учнів молодших класів.
  88. Розумове виховання у досвіді В.О. Сухомлинського.
  89. В.О. Сухомлинський про трудове виховання учнів.
  90. Прогностичне значення педагогічної спадщини педагога для освіти ХХІ ст.
-

Критерії оцінювання Порядок накопичення балів

К-ть балів за одне завдання	Критерії оцінки
28-33 (34)	Виконане завдання загалом не містить недоліків або містить незначні недоліки, які не мають принципового значення та свідчать про високий рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни.
22-27	Виконане завдання містить незначні недоліки, що не мають принципового значення та засвідчують достатній рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни.
18-22	Виконане завдання має ряд недоліків, проте дозволяє оцінити його рівень як мінімально-достатній щодо досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни
1-17	Виконане завдання має ряд суттєвих недоліків, констатується відсутність елементів правильних відповідей або наявність лише окремих їхніх елементів, що є підставою оцінити як недостатній рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни
0 балів	Завдання не виконане.

T1, T2 ... T10 – теми, включені до змістових модулів.

Шкала оцінювання успішності аспірантів

Сума балів за всі види навчальної діяльності за 100-бальною шкалою	Форма семестрового контролю <i>залік</i>
	Значення оцінки
90 – 100	зараховано
75-89	
60-74	
35-59	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання

навчальних досягнень з навчальної дисципліни «Персоналії в історико-педагогічному дискурсі» підготовки доктора філософії за спеціальністю «011 Освітні. Педагогічні науки»

Рівні компетентності	Бали	Оцінка	Зміст критеріїв оцінювання знань студентів з педагогіки
Низький (фрагментарний)	0-59	незадовільно	* ознайомлений з навчальним матеріалом на рівні розпізнавання і відтворення окремих фактів
			* ознайомлений і відтворює навчальний матеріал на рівні окремих фактів і фрагментів
			* ознайомлений і відтворює навчальний матеріал на рівні основних фрагментів, що становлять певну завершену частину змісту навчальної дисципліни
Елементарний (репродуктивний)	60-74	задовільно	* ознайомлений з навчальним матеріалом, відтворює його на репродуктивному рівні
			* володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні, але не виявляє самостійного творчого мислення
			* володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні, демонструє початкові вміння його зіставлення та узагальнення
Достатній (частково-пошуковий)	75-89	добре	* володіє навчальним матеріалом, уміє зіставляти та узагальнювати педагогічні факти
			* володіє навчальним матеріалом, уміє робити власні висновки, виявляє особисте ставлення до проблем історико-педагогічної науки
			* володіє навчальним матеріалом, уміє обґрунтовувати власні висновки, виявляє творче ставлення до проблем історико-педагогічної науки
Високий (дослідницький)	90-100	відмінно	* має ґрунтовні знання, підтверджує теоретичні положення прикладами із педагогічної практики, виявляє творчий підхід до вирішення проблем історико-педагогічної науки
			* має ґрунтовні знання, аргументує власні думки щодо вирішення педагогічних питань, глибоко обізнаний з науково-педагогічною літературою
			* глибоко розуміє проблеми історико-педагогічної науки, вмє порівнювати різні

підходи до їх вирішення у практиці вищої школи, обізнаний із сучасними історико-педагогічними концепціями розвитку освіти

**Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
за результатами аудиторної роботи
(максимально 12 балів за одне практичне заняття)**

К-ть балів	Критерії оцінки	Примітки
11-12	Високий (недоліки відсутні або є незначущими) рівень досягнення результатів навчання за темою заняття, активна участь в обговоренні теоретичних питань, правильне виконання практичних завдань. Достатній (з окремими недоліками) рівень досягнення результатів навчання за темою заняття, активна участь в обговоренні теоретичних питань, загалом правильне виконання практичних завдань з окремими помилками, які студент самостійно усуває.	<i>Практичні завдання, тести виконуються лише під час аудиторної роботи на відповідному занятті і не можуть бути відпрацьованими</i>
6-10	Мінімально достатній рівень досягнення результатів навчання за темою заняття, рівень участі в обговоренні теоретичних питань низький, відповіді на питання часткові, наявний ряд недоліків у виконанні практичних завдань, які студент усуває за допомогою викладача.	
1-5	Недостатній рівень засвоєння навчального матеріалу за темою заняття, студент не бере участі в обговоренні теоретичних питань, відповіді на питання невірні або відсутні, практичне завдання не виконане. Результати навчання за темою практично відсутні.	
0	Студент відсутній на занятті. Матеріалів самостійної роботи не подав.	

**Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
за результатами самостійної роботи
(максимально 10 балів за самостійну роботу за однією темою)**

К-ть балів	Критерії оцінки	Примітки
10	Високий (недоліки відсутні або є незначущими) рівень виконання завдань самостійної роботи. Завдання виконані в повному обсязі, форма їхнього представлення є оптимальною. Усна/письмова перевірка засвідчила високий /достатній рівень результатів навчання за тематикою самостійної роботи	<i>1.Студент може передати викладачеві виконані завдання СР до певного заняття, якщо планує не бути</i>

		<p>присутнім на ньому.</p> <p>2. За невчасне подання звіту про виконання завдань СР студент отримує половину балів</p> <p>ЗУсна,письмова перевірка результатів СР відбувається лише на занятті</p>
6-9	<p>Достатній рівень (з окремими недоліками) рівень виконання завдань самостійної роботи. Завдання виконані в повному обсязі, проте окремі з них містять неточності та потребують корекції або доповнення.</p> <p>Усна/ письмова перевірка засвідчила високий/достатній рівень результатів навчання за тематикою самостійної роботи</p>	
1-5	<p>Мінімально достатній рівень виконання завдань самостійної роботи. Завдання виконані не всі або не повному обсязі, містять помилки, недоліки, потребують доопрацювання та доповнення. Усна/ письмова перевірка засвідчила мінімально достатній рівень результатів навчання за тематикою самостійної роботи.</p>	
0	<p>Студент не подав матеріалів самостійної роботи.</p> <p>Усна/ письмова перевірка засвідчила недостатній рівень результатів навчання за тематикою самостійної роботи.</p> <p>Студент не брав участі в усній/письмовій перевірці результатів самостійної роботи.</p>	

Критерії оцінювання виконання Модульної контрольної роботи:

(максимально 12 балів за результатами виконання МКР)

К-ть балів за одне завдання	Критерії оцінки	Примітки
12	<p>Виконане завдання загалом не містить недоліків або містить незначні недоліки, які не мають принципового значення та свідчать про високий рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни.</p>	<p><i>За невчасне подання виконаної МКР студент отримує половину балів.</i></p>
10-11	<p>Виконане завдання містить незначні недоліки, що не мають принципового значення та засвідчують достатній рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни.</p>	

6-9	Виконане завдання має ряд недоліків, проте дозволяє оцінити його рівень як мінімально-достатній щодо досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни	
1-5	Виконане завдання має ряд суттєвих недоліків, констатується відсутність елементів правильних відповідей або наявність лише окремих їхніх елементів, що є підставою оцінити як недостатній рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни	
0	Завдання не виконане.	

Критерії оцінювання виконання Комплексної контрольної роботи:
(максимально 100(33+33+34) балів за результатами виконання ККР)

К-ть балів за одне завдання	Критерії оцінки
28-33 (34)	Виконане завдання загалом не містить недоліків або містить незначні недоліки, які не мають принципового значення та свідчать про високий рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни.
22-27	Виконане завдання містить незначні недоліки, що не мають принципового значення та засвідчують достатній рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни.
18-22	Виконане завдання має ряд недоліків, проте дозволяє оцінити його рівень як мінімально-достатній щодо досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни
1-17	Виконане завдання має ряд суттєвих недоліків, констатується відсутність елементів правильних відповідей або наявність лише окремих їхніх елементів, що є підставою оцінити як недостатній рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни
0 балів	Завдання не виконане.

I. Репродуктивний рівень

1. Назвіть автора виховної системи, яка включала наступні характеристики: мета виховання – вільний розвиток дитини; засоби навчання і виховання: вільні тексти та шкільна друкарня; методи навчання: елементи програмованого навчання (навчальні картки, “навчаючі стрічки”); результати навчання, друкована продукція:
а) Р.Кузіне; б) Д.Дьюї; в) С.Френе.
2. В якій з перерахованих шкіл була реалізована ідея «абсолютної свободи» вихованців:
а) будинок дитини М.Монтесорі; б) Вальдорфська школа Р.Штайнера; в) «Саммерхіл» А.Нейла.
3. В яких школах України вперше була запроваджена класно-урочна система навчання?
а) полкових; б) січових; в) братських; г) церковно-парафіяльних; д) земських.
4. Хто з відомих педагогів початку 20 ст. заснував “Школу для життя, школу через життя”, в якій реалізував ідею побудови навчання на основі “центрів інтересів дитини”?
а) О.Декролі; б) Р.Кузіне; в) Д.Дьюї; г) М.Монтесорі; д) С.Френе.
5. Визначте хронологічні межі існування братських шкіл в Україні:
а) 16-18 ст.; б) 2 пол.19 –поч. 20ст.; в) 10-15 ст.
6. Педагогічна система якого педагога ґрунтується на таких ідеях:
  - народність виховання;
  - педагогічна антропологія;
  - розуміння мети виховання, як гармонійно розвиненої особистості;
  - праця, як основа виховання особистості;
  - розуміння педагогіки як науки і мистецтва;а) М.І.Пірогов; б) К.Д.Ушинський; в) В.О.Сухомлинський.
7. Педагогічна система якого педагога включає наступні ідеї:
  - принцип природовідповідності виховання;
  - сенсуалістичний характер пізнання;
  - “золоте правило дидактики”;
  - демократичний принцип єдиної школи;
  - класно-урочна система організації навчання;
  - дисципліна, як умова роботи школи;а) Ж.-Ж.Руссо; б) Я.А. Коменський; в) Д.Локк.
8. Педагогічна система якого педагога ґрунтується на наступних ідеях:
  - всебічного і гармонійного розвитку особистості;
  - родинно-шкільного виховання;
  - розвивального навчання: подорожі в природу; уроки мислення;
  - кімната казки; куточок краси; навчання в “зелених класах” та ін.;
  - громадянського і патріотичного виховання;а) В.О.Сухомлинський; б) Й.Песталоцці; в) Ж.-Ж.Руссо.
9. Педагогічна система якого педагога включає наступні ідеї:
  - мета виховання, як “самодіяльність на служінні істині, красоті і добру”;
  - ідея загальнолюдського виховання;
  - ідея природовідповідності;
  - ідея культуровідповідності;

- ідея розвиваючого навчання;
- керівна роль учителя.

а) А.Дістервег; б) Я.Коменський; в) Й.Песталоцці.

10. Педагогічна система якого педагога включає наступні ідеї:

- мета виховання, як формування добродісної людини;
- постановка можливих цілей і цілей необхідних;
- визначення у вихованні: керування, навчання і морального виховання;
- ідея виховуючого навчання;
- ідея різнобічності інтересів;
- теорія ступенів навчання.

а) А.Дістервег; б) Й.Песталоцці; в) Й.Герbart.

11. Педагогічна система якого педагога включає наступні елементи:

- сенсуалістичне розуміння пізнання;
- ідея природного виховання;
- ідея вільного виховання;
- визначення задач виховання у відповідності до вікової періодизації; а) Ж.-Ж.Руссо; б) Й.Песталоцці; в) Д.Локк.

12. Педагогічна система якого педагога включає наступні ідеї:

- мета виховання - гармонічний розвиток природних сил і здібностей людини;
- теорія елементарної освіти;
- ідея саморозвитку сил дитини;
- поєднання навчання з продуктивною працею в "Установі для бідних": а) Ж.-Ж.Руссо; б) Й.Песталоцці; в) Д.Локк.

13. Педагогічна система якого педагога включає наступні ідеї:

- прагматизм у визначенні цілей виховання;
- педоцентризм;
- природовідповідність;
- набуття особистого досвіду;
- навчання через діяльність;
- індивідуалізація навчально-виховного процесу;

а) М.Монтессорі; б) Дж.Дьюї; в) С.Френе.

14. Яка дидактична ідея належить відомому американському філософу і педагогу Дж.Дьюї?

- а) навчання на основі центрів інтересів дітей; б) навчання через діяльність;
- в) програмоване навчання.

15. Який із наведених принципів виховання вперше був визначений А.Дістервегом?

- а) природовідповідності;
- б) наочності;
- в) культуровідповідності;
- г) врахування вікових та індивідуальних особливостей

16. "У педагогіці він був прихильником ідей Ж.-Ж.Руссо. У своїй садибі відкрив школу, в якій викладав математику та історію. Уклав підручники для народної школи, видавав педагогічний журнал". Про якого педагога йде мова?

а) Л.Толстого; б) Й.Песталоцці; в) Т.Шацький; г) К.Ушинський.

17. Яку проблему порушив М.І.Пирогов у статті “Питання життя”?

- а) вільного виховання;
- б) загальнолюдського виховання;
- в) виховання громадянина;
- г) політичної освіти.

18. Який педагог є засновником вальдофської педагогіки:

- а) А.Нейл; б) Р.Штейнер; в) Д.Дьюї; г) Г.Кершенштейнер.

19. Основними елементами початкового навчання за Й.Г.Песталоцці є:

- а) слово, форма, число; б) колір, звук, смак; в) відчуття, досвід, праця.

20. Кому з педагогів належить вислів: “Навчання без виховання є засобом без мети, а моральне виховання без навчання є метою, позбавленою засобів”?

- а) Я.Коменському; б) Й.Гербарту; в) Й.Песталоцці; г) А.Дістервегу.

21. Хто з вказаних педагогів був засновником прагматичної педагогіки?

- а) Е.Мейман; б) В.Лай; в) Д.Дьюї; г) Г.Кершенштейнер.

22. Кому належить наступне висловлювання: “ Мова народу – кращий, що ніколи не в’яне й вічно знову розквітає, цвіт усього його духовного життя, яке починається далеко за межами історії. ...Початок людського слова взагалі і навіть початок мови того чи іншого народу губиться так само у минулому, як і початок історії людства; ... але як би там не було, у нас існує тверде переконання, що мова кожного народу створена самим народом, а не будь-яким іншим”.

- а) О.В.Духнович; б) К.Д.Ушинський; в) С.Ф.Русова

23. Кому належить наступне висловлювання: “Без казок неможливий повноцінний розумовий розвиток дітей. “Казковий” період розумового розвитку – не просто дитинство думки. Це і своєрідний погляд на світ, ні з чим не порівняне бачення природи, людських відносин. Дитина, зворушена, здивована красою природи або таємничістю відкритих перед ним явищ, знаходить ті точні і яскраві слова, яких ніколи не знайде байдужий”.

- а) В.О.Сухомлинський; б) А.С.Макаренко; в) Л.М.Толстой.

24. Кому належить наступне висловлювання: “Під цілями виховання я розумію програму людської особи, програму людського характеру, причому в поняття характеру я вкладаю весь зміст особи, тобто і характер зовнішніх проявів, і внутрішньої переконаності, і політичне виховання, і знання. Геть усю картину людської особи; я вважаю, що ми, педагоги, повинні мати таку програму людської особи, за яку ми повинні змагатись”.

- а) В.А.Сухомлинський; б) А.С.Макаренко; в) К.Д.Ушинський.

25. Кому належить наступне висловлювання: “Природовідповідність – це відповідність виховання природі і тим закономірностям, що існують у ній незалежно від нас. Оскільки людина є частиною природи (мікрокосм у макрокосмі), то мова йде, передусім, про відповідність природі у широкому розумінні”:

- а) Ж.-Ж.Руссо; б) Й.Г.Песталоцці; в) Я.Коменський.

26. Кому належить наступне висловлювання: “Найбільш важливим явищем у школі, найбільш повчальним предметом для спостережень, найбільш живим прикладом для учня є сам учитель. Він – уособлений метод навчання, саме втілення принципу навчання і виховання. Його особистість завойовує йому повагу, вплив, силу. Повсюди цінність школи дорівнює цінності її вчителя”:

- а) А.Дістервег; б) К.Д.Ушинський; в) В.О.Сухомлинський.

27. Кому належить наступне висловлювання: “Виховання – це процес природний, а не штучний. Розвиток зсередини, а не прирощення ззовні. Процес, що здійснюється через діяльність природних інстинктів та інтересів, а не через вплив зовнішньої сили. Розкриття природних здібностей, а не придбання відомостей. Воно – саме сьогоденне життя, а не підготовка до майбутнього, відмінного за своїми інтересами та особливостями від дитячого життя”:
а) Ж.-Ж.Руссо; б) Й.Г.Песталоцці; в) Я.А.Коменський.
28. Кому належить наступне висловлювання: “Наша дисципліна – це поєднання повної свідомості, ясності, повного розуміння, як необхідно вчинити з ясною, точною зовнішньою формою, яка не допускає суперечок, розбіжностей, заперечень, зволікань, балачок”:
а) А.С.Макаренка; б) В.О.Сухомлинський; в) С.Ф.Русова.
29. Кому належить висловлювання: “ ... Нема насильства більш нестерпного, як те, що хоче відібрати в народі спадщину, створену незчисленними поколіннями його віджилих предків. Відберіть у народі все – і він все може вернути; але відберіть мову, і він ніколи більш не створить її: вимерла мова в устах народу – вимер і народ”:
а) С.Ф.Русова; б) К.Д.Ушинський; в) Б.Д.Гринченко.
30. Кому належить висловлювання: “Все вільне і самобутнє в людині – її мислення, мова, вчинки – є результатом її самодіяльності”:
а) Й.Г.Песталоцці; б) Ж.Ж.Руссо; в) А.Дістервег.

II. рівень інтеграції

1. Передумови виникнення братських шкіл.
2. Освітні погляди К.Д.Ушинського.
3. Основні етапи життєвого і творчого шляху Я.А.Коменського.
4. Дидактика розвивального навчання Ф. Дістервега.
5. Дидактичні погляди Я.А. Коменського.
6. Педагогічний гуманізм і новаторство в досвіді П. Беринди, І. Борецького, М. Смотрицького.
7. Реформаторська педагогіка Я.А. Коменського.
8. Підготовка вихователів дошкільних закладів «дитячих садівниць» у досвіді Ф. Фребеля.
9. Основні етапи життєвого і творчого шляху А.С. Макаренка.
10. Послідовники педагогічних ідей А.С.Макаренка.
11. Організаційно-педагогічна та викладацька діяльність М.О. Максимовича.
12. Методика виховання дітей у дошкільних закладах («будинки дитини») і початкових школах М. Монтесорі.
13. Теорія розвитку колективу А.С.Макаренка.
14. Послідовники педагогічних ідей А.С. Макаренка.
15. Д. Дідро про державну систему безстанової народної освіти.
16. П. Могила як ініціатор відкриття православних церков і шкіл.
17. Дидактичні погляди Г. Сковороди.
18. Проблеми розвитку особистості у педагогічному доробку Г. Сковороди.
19. Освітньо-виховний ідеал Т. Шевченка.
20. Внесок К. Ушинського в розробку методології та теорії виховного процесу.
21. Послідовники педагогічних ідей К. Ушинського.
22. Основні етапи життєвого і творчого шляху І. Франка.
23. Ідея нової української школи і національного виховання в педагогічному доробку С.Русової.
24. Виховна система Г. Ващенка.
25. Використання педагогічних ідей Г. Ващенка.
26. Особливості змісту і методики виховного процесу А.Макаренка.

27. Вплив педагогічної спадщини А.Макаренка на формування нового бачення світу.
  28. Основні етапи життєвого і творчого шляху. В. Сухомлинського.
  29. В. Сухомлинський про рушійні сили виховного процесу.
  30. Послідовники педагогічних ідей В.О.Сухомлинського.
-

III. творчий рівень

1. Обґрунтуйте значення досвіду і педагогічних ідей Р. Оуена для ХХІ ст.
2. У чому полягає сутність мети виховання в досвіді А.С.Макаренка?
3. Охарактеризуйте розвиток вищої освіти у ХVІІІ-ХІХ ст.
4. Розкрийте зміст педагогіки громадянського виховання Г. Кершенштейнера.
5. Поясніть, у чому полягає різниця виховання як особистісно-соціального соціально-особистісного феномену відповідно у практиці А.С.Макаренка і В.О.Сухомлинського?
6. Охарактеризуйте виникнення та становлення вищої освіти в Україні.
7. Обґрунтуйте позитивні і негативні сторони педагогіки прагматизму Джона Дьюї.
8. У чому полягає визначальна роль виховання у формуванні і розвитку особистості в досвіді Гельвеція?
9. Охарактеризуйте метод проектів У. Кілпатріка. Доведіть корисність цього методу для сьогодення.
10. У чому спільність і відмінність поглядів на виховання А.С.Макаренка і В.О.Сухомлинського на виховання?
11. У чому полягає особливість педагогіки дії Х. Паркхерста.
12. Охарактеризуйте діяльність Львівської та Київської братських шкіл. У чому їх роль для розвитку освіти того часу?
13. Розкрийте сутність педагогічної концепції Г.Сковороди.
14. Чим цікавий для ХХІ ст. досвід підготовки вихователів дошкільних закладів «дитячих садівниць» у досвіді Ф. Фребеля?
15. У чому полягає сутність висловлювання Г.Ващенка «...Служба Богові й Батьківщині».
16. 4.Здійсніть порівняльний аналіз педагогічних поглядів Г.Сковороди і Я.Козельського.
17. 5.Чим корисним для освіти ХХІ ст. може бути досвід А.С.Макаренка?
18. Здійсніть зіставно-порівняльний аналіз підходів до значення колективу у вихованні особистості А.С.Макаренка і В.О.Сухомлинського.
19. Чи набула сьогодні розвитку теорія колективу за А.С.Макаренком?
20. Поясніть проблему змісту освіти в педагогічній спадщині Г.Сковороди.
21. Які основні моменти зі «Школи успіху і радості» С. Френе можна використовувати сьогодні?
22. Обґрунтуйте позитивні і негативні сторони педагогіки прагматизму Джона Дьюї.
23. Розкрийте взаємозв'язок морального і розумового виховання в педагогічній спадщині Г.С. Сковороди.
24. Проаналізуйте основні шляхи застосування педагогічних ідей А.С.Макаренка в сучасній школі.
25. Розкрийте внесок Т. Шевченка у справу українського шкільництва.
26. Поясніть, чому В.О.Сухомлинський надавав першочергового значення моральному вихованню дітей?
27. Що із методики виховання дітей у дошкільних закладах («будинки дитини») і початкових школах М.Монтесорі може бути актуальним для сьогодення?
28. Розкрийте основні положення теорії розвитку колективу А.С.Макаренка.
29. Чим актуальна педагогіка громадянського виховання Г. Кершенштейнера для сьогодення.
30. Поясніть значення для сьогодення педагогічних ідей К.Д. Ушинського.

Критерії оцінювання ККР

з навчальної дисципліни «Персоналії в історико-педагогічному дискурсі»
(максимально 100(33+33+34) балів за результатами виконання ККР)

К-ть балів за одне завдання	Критерії оцінки
28-33 (34)	Виконане завдання загалом не містить недоліків або містить незначні недоліки, які не мають принципового значення та свідчать про високий рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни.
22-27	Виконане завдання містить незначні недоліки, що не мають принципового значення та засвідчують достатній рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни.
18-22	Виконане завдання має ряд недоліків, проте дозволяє оцінити його рівень як мінімально-достатній щодо досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни
1-17	Виконане завдання має ряд суттєвих недоліків, констатується відсутність елементів правильних відповідей або наявність лише окремих їхніх елементів, що є підставою оцінити як недостатній рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни
0 балів	Завдання не виконане.

Завдання ККР
«Персоналії в історико-педагогічному дискурсі»
Варіант 1

1. У працях якого педагога класно-урочна система занять уперше набула теоретичного обґрунтування:
    - 1) К. Ушинський.
    - 2) Е. Паркхерст.
    - 3) А. Дістервег.
    - 4) Г. Сковорода.
    - 5) Я. Коменський.
  2. Назвіть і охарактеризуйте передумови виникнення братських шкіл.
  3. У чому полягає сутність мети виховання в досвіді А.С.Макаренка?
-

Завдання комплексної контрольної роботи з навчальної дисципліни
«Персоналії в історико-педагогічному дискурсі»

Варіант 2

1. Вставте пропущені ознаки колективу за А.С.Макаренка:
    - 1) наявність суспільно значущої мети;
    - 2) .....
    - 3) відносини відповідальної залежності;
    - 4).....;
    - 5) зв'язок з іншими колективами.
  2. Охарактеризуйте розвиток вищої освіти у XVIII-XIX ст.
  3. Поясніть, у чому полягає різниця виховання як особистісно-соціального соціально-особистісного феномену відповідно у практиці А.С.Макаренка і В.О.Сухомлинського?
-

Завдання комплексної контрольної роботи з навчальної дисципліни
«Персоналії в історико-педагогічному дискурсі»

Варіант 3

1. Назвіть автора виховної системи, яка включала наступні характеристики: мета виховання – вільний розвиток дитини; засоби навчання і виховання: вільні тексти та шкільна друкарня; методи навчання: елементи програмованого навчання (навчальні картки, “навчаючі стрічки”), результати навчання, друкована продукція:
    - а) Р.Кузіне; б) Д.Дьюї; в) С.Френе.
  2. Охарактеризуйте виникнення та становлення вищої освіти.
  3. У чому полягає визначальна роль виховання у формуванні і розвитку особистості в досвіді Гельвеція?
-

Завдання комплексної контрольної роботи з навчальної дисципліни
«Персоналії в історико-педагогічному дискурсі»

Варіант 4

1. В якій з перерахованих шкіл була реалізована ідея «абсолютної свободи» вихованців:
  - а) будинок дитини М.Монтесорі; б) Вальдорфська школа Р.Штайнера; в) «Саммерхіл» А.Нейла.

2. Назвіть видатних просвітителів епохи Українського Відродження.

3. У чому відмінність поглядів на виховання А.С.Макаренка і В.О.Сухомлинського?

Завдання комплексної контрольної роботи з навчальної дисципліни
«Персоналії в історико-педагогічному дискурсі»

Варіант 5

1. Хто вперше ввів у науковий обіг термін „естетичне виховання” ?

- а) Ж.-Ж. Руссо;
- б) М.А. Бердяєв;
- в) Ф. Шіллер.

2. Розкрийте організаційно-педагогічну та викладацьку діяльність М.О.Максимовича.

3. Охарактеризуйте діяльність Львівської братської школи. У чому її роль для розвитку освіти того часу?

Завдання комплексної контрольної роботи з навчальної дисципліни
«Персоналії в історико-педагогічному дискурсі»

Варіант 6

1. Хто з українських педагогів ввів поняття „виховний ідеал”?

- а) А. Макаренко;
- б) Г. Ващенко;
- в) В. Сухомлинський.

2. Розкрийте сутність педагогічної концепції Г.Сковороди.

3. Чим цікавий для ХХІ ст. досвід підготовки вихователів дошкільних закладів «дитячих садівниць» у досвіді Ф. Фребеля?

Завдання комплексної контрольної роботи з навчальної дисципліни
«Персоналії в історико-педагогічному дискурсі»

Варіант 7

1. В яких школах України вперше була запроваджена класно-урочна система навчання?

- а) полкових; б) січових; в) братських; г) церковно-парафіяльних; д) земських.

2. У чому полягає сутність висловлювання Г.Ващенко «...Служба Богові й Батьківщині».

3. Чим корисний для освіти ХХІ ст. може бути досвід А.С.Макаренка?

Завдання комплексної контрольної роботи з навчальної дисципліни
«Персоналії в історико-педагогічному дискурсі»

Варіант 8

1. Хто з відомих педагогів початку 20 ст. заснував “Школу для життя, школу через життя”, в якій реалізував ідею побудови навчання на основі “центрів інтересів дитини”?
а) О.Декролі; б) Р.Кузіне; в) Д.Дьюї; г) М.Монтесорі; д)С.Френе.
  2. Розкрийте освітні погляди К.Д.Ушинського.:
  3. Чи набула сьогодні розвитку теорія колективу за А.С.Макаренком?
-

Завдання комплексної контрольної роботи з навчальної дисципліни
«Персоналії в історико-педагогічному дискурсі»

Варіант 9

1. Визначте хронологічні межі існування братських шкіл в Україні:
а) 16-18 ст.; б) 2 пол.19 –поч. 20ст.; в) 10-15 ст.
  2. Розкрийте значення досвіду і педагогічних ідей Р. Оуена.
  3. Які основні моменти зі «Школи успіху і радості» С. Френе можна використовувати сьогодні?
-

Завдання комплексної контрольної роботи з навчальної дисципліни
«Персоналії в історико-педагогічному дискурсі»

Варіант 10

- 1 Кому із педагогів належать слова: «Колектив – це клей колективу»: а) А.С. Макаренку;
б) В.О. Сухомлинському; в) Я.А. Коменському.
  - 2 У чому полягає дидактика розвивального навчання Ф. Дістервега?
  - 3 Що із методики виховання дітей у дошкільних закладах («будинки дитини») і початкових школах М.Монтесорі може бути актуальним для сьогодення?
-

Завдання комплексної контрольної роботи з навчальної дисципліни
«Персоналії в історико-педагогічному дискурсі»

Варіант 11

1. Хто написав працю «Велика дидактика»: а) Я-А. Коменський; б) Й. Песталоцці; в) Ж.-Ж. Руссо.
  2. Розкрийте дидактичні погляди Я.А. Коменського.
  3. Проаналізуйте основні шляхи застосування педагогічних ідей А.С.Макаренка в сучасній школі.
-

Завдання комплексної контрольної роботи з навчальної дисципліни
«Персоналії в історико-педагогічному дискурсі»

Варіант 12

1. Хто є автором праці «Педагогічна поема»: а) В.О. Сухомлинський; б) К.Д. Ушинський;
в) А.С. Макаренко.
  2. У чому сутність реформаторської педагогіки Я.А. Коменського?
  3. Поясніть, чому В.О.Сухомлинський надавав першочергового значення моральному вихованню дітей?
-

Завдання комплексної контрольної роботи з навчальної дисципліни

«Персоналії в історико-педагогічному дискурсі»

Варіант 13

1. Хто із видатних педагогів працював у Павлиській школі: а) А.С. Макаренко; б) В.О. Сухомлинський; в) К.Д. Ушинський.
  2. У чому полягає підготовка вихователів дошкільних закладів «дитячих садівниць» у досвіді Ф. Фребеля.
  4. Назвіть послідовників А.С.Макаренка.
-

Завдання комплексної контрольної роботи з навчальної дисципліни

«Персоналії в історико-педагогічному дискурсі»

Варіант 14

1. Хто із видатних педагогів був завідувачем трудової колонії імені М.Горького: а) В.О. Сухомлинський; б) А.С. Макаренко; в) К.Д.Ушинський.
  2. Методика виховання дітей у дошкільних закладах («будинки дитини») і початкових школах М. Монтесорі.
  3. Назвіть основні ідеї А.С.Макаренка, які можуть бути актуальними для сьогодення.
-

Завдання комплексної контрольної роботи з навчальної дисципліни

«Персоналії в історико-педагогічному дискурсі»

Варіант 15

1. Хто із видатних педагогів був завідувачем трудової комуни імені Ф. Дзержинського: а) В.О. Сухомлинський; б) А.С. Макаренко; в) К.Д.Ушинський.
  2. Розкрийте внесок Т. Шевченка у справу українського шкільництва.
  3. Обґрунтуйте позитивні і негативні сторони педагогіки прагматизму Джона Дьюї.
-

Завдання комплексної контрольної роботи з навчальної дисципліни

«Персоналії в історико-педагогічному дискурсі»

Варіант 16

1. Автором закону руху колективу вперед і педагогіки паралельної дії є: а) А.М. Макаренко; б) Д.Локк; в) В.О. Сухомлинський.
  2. Розкрийте актуальність педагогічних поглядів Т. Шевченка на тлі відродження народознавства і народної педагогіки у ХХІ ст.
  3. Охарактеризуйте метод проектів У. Кілпатріка. Доведіть корисність цього методу для сьогодення.
-

Завдання комплексної контрольної роботи з навчальної дисципліни

«Персоналії в історико-педагогічному дискурсі»

Варіант 17

1. Працю «Серце віддаю дітям» написав: а) К.Д. Ушинський; б) А.С. Макаренко; в) В.О. Сухомлинський.
2. Розкрийте проблему професійної підготовки вчителя у педагогічній спадщині К. Ушинського.
3. У чому полягає особливість педагогіки дії Х. Паркхерста.

Завдання комплексної контрольної роботи з навчальної дисципліни
«Персоналії в історико-педагогічному дискурсі»
Варіант 18

1. Хто написав працю «Велика дидактика»: а) Я-А. Коменський; б) Й. Песталоцці; в) Ж.-Ж. Руссо.
2. Здійсніть порівняльний аналіз педагогічних поглядів Г.Сковороди і Я.Козельського.
3. Назвіть представників педагогіки прагматизму.

Завдання комплексної контрольної роботи з навчальної дисципліни
«Персоналії в історико-педагогічному дискурсі»
Варіант 19

1. Кому із педагогів належать слова: «Колектив – це клей колективу»: а) А.С. Макаренку; б) В.О. Сухомлинському; в) Я.А. Коменському.
2. І. Франко як ініціатор створення нових шкіл, спрямованих на всебічний розвиток особистості.
3. Що говорив Г.Сковорода про роль літератури в шкільному навчанні.

Завдання комплексної контрольної роботи з навчальної дисципліни
«Персоналії в історико-педагогічному дискурсі»
Варіант 20

1. Кому із педагогів належать слова: «Колектив – це клей колективу»: а) А.С. Макаренку; б) В.О. Сухомлинському; в) Я.А. Коменському.
2. Ідея нової української школи і національного виховання в е педагогічному доробку С.Русової.
3. Чим актуальним для сьогодення може бути досвід братських шкіл?

Завдання комплексної контрольної роботи з навчальної дисципліни
«Персоналії в історико-педагогічному дискурсі»
Варіант 21

1. Хто написав працю «Велика дидактика»: а) Я-А. Коменський; б) Й. Песталоцці; в) Ж.-Ж. Руссо.
2. Охарактеризуйте Г. Ващенка на виховання як на національно-соціальний феномен.
3. Розкрийте основні положення теорії розвитку колективу А.С.Макаренка.

Завдання комплексної контрольної роботи з навчальної дисципліни
«Персоналії в історико-педагогічному дискурсі»
Варіант 22

1. Який педагог є засновником вальдофської педагогіки:
а) А.Нейл; б) Р.Штейнер; в) Д.Дьюї; г) Г.Кершенштейнер.
2. Використання педагогічних ідей Г. Ващенка.
3. Проаналізуйте основні шляхи застосування педагогічних ідей А.С.Макаренка в сучасній школі.

Завдання комплексної контрольної роботи з навчальної дисципліни

«Персоналії в історико-педагогічному дискурсі»

Варіант 23

1. Працю «Серце віддаю дітям» написав: а) К.Д. Ушинський; б) А.С. Макаренко; в) В.О. Сухомлинський.
  2. Розкрийте становлення педагогічної системи А. Макаренка.
  3. Поясніть, чому В.О.Сухомлинський надавав першочергового значення моральному вихованню дітей?
-

Завдання комплексної контрольної роботи з навчальної дисципліни

«Персоналії в історико-педагогічному дискурсі»

Варіант 24

1. Хто із видатних педагогів був завідувачем трудової колонії імені М.Горького: а) В.О. Сухомлинський; б) А.С. Макаренко; в) К.Д.Ушинський.
  2. Охарактеризуйте вплив педагогічної спадщини А.Макаренка на формування нового бачення світу.
  3. Розкрийте основні етапи життєвого і творчого шляху Я.А.Коменського.
-

Завдання комплексної контрольної роботи з навчальної дисципліни

«Персоналії в історико-педагогічному дискурсі»

Варіант 25

1. Хто з вказаних педагогів був засновником прагматичної педагогіки? а) Е.Мейман; б) В.Лай; в) Д.Дьюї; г) Г.Кершенштейнер.
  2. Погляди Г. Ващенко на виховання як на національно-соціальний феномен.
  3. Розкрийте зміст педагогіки громадянського виховання Г. Кершенштейнера.
-

Завдання комплексної контрольної роботи з навчальної дисципліни

«Персоналії в історико-педагогічному дискурсі»

Варіант 26

1. Кому належить наступне висловлювання: “ Мова народу – кращий, що ніколи не в’яне й вічно знову розквітає, цвіт усього його духовного життя, яке починається далеко за межами історії. ... Початок людського слова взагалі і навіть початок мови того чи іншого народу губиться так само у минулому, як і початок історії людства; ... але як би там не було, у нас існує тверде переконання, що мова кожного народу створена самим народом, а не будь-яким іншим”: а) О.В.Духнович; б) К.Д.Ушинський; в) С.Ф.Русова.
  2. Розкрийте проблему професійної підготовки вчителя у педагогічній спадщині К. Ушинського.
  3. Охарактеризуйте метод проектів У. Кілпатріка. Доведіть корисність цього методу для сьогодення.
-

Завдання комплексної контрольної роботи з навчальної дисципліни

«Персоналії в історико-педагогічному дискурсі»

Варіант 27

1. Кому належить наступне висловлювання: “Без казок неможливий повноцінний розумовий розвиток дітей. “Казковий” період розумового розвитку – не просто дитинство думки. Це і своєрідний погляд на світ, ні з чим не порівняне бачення природи, людських відносин. Дитина,

зворушена, здивована красою природи або таємничістю відкритих перед ним явищ, знаходить ті точні і яскраві слова, яких ніколи не знайде байдужий”:

а) В.О.Сухомлинський; б) А.С.Макаренко; в) Л.М.Толстой

2 У чому полягає дидактика розвивального навчання Ф. Дістервега?

3. Проаналізуйте основні шляхи застосування педагогічних ідей А.С.Макаренка в сучасній школі.

Завдання комплексної контрольної роботи з навчальної дисципліни
«Персоналії в історико-педагогічному дискурсі»
Варіант 28

1. Кому належить наступне висловлювання: “Під цілями виховання я розумію програму людської особи, програму людського характеру, причому в поняття характеру я вкладаю весь зміст особи, тобто і характер зовнішніх проявів, і внутрішньої переконаності, і політичне виховання, і знання. Геть усю картину людської особи; я вважаю, що ми, педагоги, повинні мати таку програму людської особи, за яку ми повинні змагатись”.

а) В.А.Сухомлинський; б) А.С.Макаренко; в) К.Д.Ушинський

2. У чому полягає досвід і педагогічних ідей Р. Оуена.

3. Розкрийте проблему змісту освіти в педагогічній спадщині Г.Сковороди.

Завдання комплексної контрольної роботи з навчальної дисципліни
«Персоналії в історико-педагогічному дискурсі»
Варіант 29

1. Кому належить наступне висловлювання: “Природовідповідність – це відповідність виховання природі і тим закономірностям, що існують у ній незалежно від нас. Оскільки людина є частиною природи (мікрокосм у макрокосмі), то мова йде, передусім, про відповідність природі у широкому розумінні”:

а) Ж.-Ж.Руссо; б) Й.Г.Песталоцці; в) Я.Коменський.

2. У чому полягає сутність висловлювання Г.Ващенка «...Служба Богові й Батьківщині».

3. Що говорив Г.Сковорода про роль літератури в шкільному навчанні.

Завдання комплексної контрольної роботи з навчальної дисципліни
«Персоналії в історико-педагогічному дискурсі»
Варіант 30

1. Кому належить наступне висловлювання: “Найбільш важливим явищем у школі, найбільш повчальним предметом для спостережень, найбільш живим прикладом для учня є сам учитель. Він – уособлений метод навчання, саме втілення принципу навчання і виховання. Його особистість завойовує йому повагу, вплив, силу. Повсюди цінність школи дорівнює цінності її вчителя”:

а) А.Дістервег; б) К.Д.Ушинський; в) В.О.Сухомлинський.

2. Назвіть і охарактеризуйте передумови виникнення братських шкіл.

3. Які з найзначніших педагогічних ідей Я.А. Коменського реалізовані в досвіді сучасної школи. Відповідь проілюструйте прикладами.
